

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)
Факультет економіки та менеджменту
(назва факультету)
Економіки та фінансів
(повна назва кафедри)

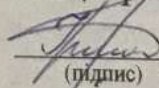
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до дипломної роботи

магістр

(освітній рівень)

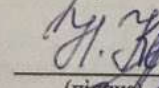
на тему: **Механізм діагностики фінансової діяльності підприємства
для вибору стратегії його розвитку (на прикладі ТОВ «МакБуд»)**

Виконав: студент 6 курсу, групи ПФм-61
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
(шифр і назва спеціальності)
та страхування»

(підпис)

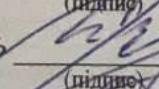
Черенко І.Р.
(прізвище та ініціали)

Керівник

(підпис)

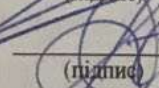
Константюк Н.І.
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

(підпис)

Кудлак В.Я.
(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Кіляр О.Р.
(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет _____

Економіки та менеджменту

Кафедра _____

Економіки та фінансів

Освітній рівень _____

магістр

Спеціальність _____

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., професор

Панухник О.В.

«11» 12 2019 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Черенко Ірині Рустамівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи **Механізм діагностики фінансової діяльності підприємства для вибору стратегії його розвитку (на прикладі ТОВ «МакБуд»).**

Керівник роботи _____

Константюк Наталія Іванівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом по університету № 4/7-691 від « 18 » липня 2019 р.

2. Термін подання студентом роботи «16» грудня 2019 р.

3. Вихідні дані до роботи Фінансова звітність ТОВ «МакБуд»,

статистична звітність, результати самостійних авторських досліджень ринку, фахові наукові публікації, матеріали галузевих сайтів тощо

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні основи діагностики фінансової діяльності підприємства

2. Аналіз та діагностика фінансової діяльності ТОВ «МакБуд»

3. Оптимізація фінансового стану ТОВ «МакБуд» для вибору стратегії його розвитку

4. Спеціальна частина

5. Обґрунтування економічної ефективності запропонованих рішень

6. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Рис. 1.1 Фінансова стратегія як складова загальної стратегії розвитку підприємства

Рис. 1.2. Основні складові фінансової стратегії підприємства

Рис. 1.3. Методичні підходи до аналізу фінансової діяльності

Рис. 2.1 Динаміка показників оцінки майнового стану ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018 рр.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	Завда Пря
Спеціальна частина	Маркович І.Б., к.е.н., доцент	30.09.2019 р.	
Обґрунтування економічної ефективності	Панухник О.В., д.е.н., професор	02.10.2019 р.	
Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях	Радинський С.В., к.е.н., доцент,	04.10.2019 р.	
	Стручок В.С., ст. викладач		

7. Дата видачі завдання

« 30 » вересня 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Пр
1	Вибір і затвердження теми дипломної роботи	01.07.2019 р.- 18.07.2019 р.	
2	Робота над планом, затвердження плану	19.07.2019 р.- 26.07.2019 р.	
3	Пошук і підбір літератури, відповідно до затвердженого плану	23.09.2019 р.- 02.10.2019 р.	
4	Робота над теоретичним розділом	03.10.2019 р.- 13.10.2019 р.	
5	Робота над розділами «Спеціальна частина» та «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»	14.10.2019 р. - 27.10.2019 р.	
6	Робота над аналітично-дослідницьким розділом	28.10.2019 р. - 10.11.2019 р.	
7	Робота над проектно-рекомендаційним розділом	11.11.2019 р. - 17.11.2019 р.	
8	Завершення написання розділу «Спеціальна частина». Підписання розділу в консультанта	18.11.2019 р.- 20.11.2019 р.	
9	Написання розділу «Обґрунтування економічної ефективності» Підписання розділу в консультанта	21.11.2019 р.- 03.12.2019 р.	
10	Завершення написання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» Підписання розділу в консультантів	04.12.2019 р.- 06.12.2019 р.	
11	Проходження нормоконтролю	09.12.2019 р. 10.12.2019 р.	
12	Підготовка висновку керівником та зовнішньої рецензії	11.12.2019 р. - 12.12.2019 р.	
13	Попередній захист дипломної роботи	13.12.2019 р. 14.12.2019 р.	
14	Робота ЕК. Захист дипломної роботи	23.12.2019 р.- 27.12.2019 р.	

Студент

(підпис)

Черенко І.Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Константюк Н.І.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Черенко І.Р. Механізм діагностики фінансової діяльності підприємства для вибору стратегії його розвитку (на прикладі ТОВ «МакБуд»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Об'єкт дослідження – загальні науково-теоретичні та методичні підходи щодо механізму діагностики фінансової діяльності ТОВ «МакБуд» для вибору стратегії його розвитку.

Метою даного дослідження є визначення економічної сутності, завдань та основних напрямків фінансової діяльності підприємства, встановлення взаємозв'язку фінансової діяльності та стратегії розвитку підприємства, оцінка прибутковості, обґрунтування фінансово-економічних заходів щодо покращення фінансового стану досліджуваного підприємства та прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованого інвестиційного проекту для ТОВ «МакБуд»;

Методи дослідження. Робота базується на методах вертикального та горизонтального аналізу, методах індукції та дедукції, статистичних порівнянь, коефіцієнтного аналізу, методу узагальнення

У даному дослідженні представлено теоретичні засади механізму діагностики фінансової діяльності підприємства, методичний інструментарій діагностики фінансової діяльності підприємства та взаємозв'язок фінансової діяльності та стратегії розвитку підприємства. Проведено аналіз майнового та фінансового стану досліджуваного підприємства ТОВ «МакБуд». Оцінено прибутковість ТОВ «МакБуд». Обґрунтувати фінансово-економічні заходи щодо покращення фінансового стану досліджуваного підприємства. Для обґрунтування економічної ефективності оптимізації фінансової діяльності представлено прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах

реалізації запропонованого інвестиційного проекту та формування нових цінових та конкурентних стратегій ТОВ «МакБуд».

Ключові слова: фінансова діяльність, прибуток, збиток, фінансова стратегія підприємства, фінансова стійкість підприємства, фінансовий стан, фінансові ресурси, економічна ефективність, інвестиційний проект.

ANNOTATION

Cherenko I. – Diagnostics mechanism of enterprise financial activity aimed at its development strategy choice (LLC «МакБуд» as a case study). – Manuscript.

The research to obtaining the education degree «Master» in the specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». – Ternopil Ivan Puluj National Technical University. – Ternopil, 2019.

The object of the research is the general scientific-theoretical and methodical approaches to the diagnostics mechanism of the financial activity of LLC «МакБуд» for choosing the strategy of its development.

The purpose of this research is to determine the economic content, objectives and main areas of financial activity of the enterprise; establish the relationship between financial activity and strategy of enterprise development, profitability assessment; substantiation of financial and economic measures for improving the financial condition of the enterprise and forecast trends of economic efficiency under conditions of implementation of the proposed investment project for LLC «МакБуд»;

Research methods. The research is based on methods of vertical and horizontal analysis, methods of induction and deduction, statistical comparisons, coefficient analysis, method of generalization.

This research presents the theoretical concepts of the diagnostics mechanism of financial activity of the enterprise, methodical tools for diagnostics of financial activity of the enterprise and the relationship between financial activity and strategy of enterprise development. The analysis of property and financial condition of LLC

«MacBud» was done. The profitability of researched enterprise was evaluated. The financial and economic measures for improving the financial condition of the enterprise are substantiated. Forecasting of tendencies of economic efficiency of the enterprise under conditions of realization of the offered investment project and formation of new price and competitive strategies of LLC «MacBud» is presented.

Keywords: financial activity, profit, loss, financial strategy of the enterprise, financial stability of the enterprise, financial condition, financial resources, economic efficiency, investment project.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Економічна сутність, завдання та основні напрямки фінансової діяльності підприємства	11
1.2. Взаємозв'язок фінансової діяльності та стратегії розвитку підприємства	15
1.3. Методичний інструментарій діагностики фінансової діяльності підприємства	19
Висновок до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МАКБУД»	27
2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «МакБуд»	27
2.2. Аналіз майнового стану досліджуваного підприємства	30
2.3. Ретроспективний аналіз фінансового стану ТОВ «МакБуд»	36
2.4. Оцінка прибутковості ТОВ «МакБуд»	43
Висновок до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3 ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «МАКБУД» ДЛЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ	51
3.1. Фінансово-економічні заходи щодо покращення фінансового стану досліджуваного підприємства	51
3.2. Нарощення виробничих потужностей як важлива складова успішної стратегії розвитку підприємства	54
3.3. Розробка інвестиційного проекту для підвищення ефективності діяльності ТОВ «МакБуд» на умовах бенчмаркінгу	58
Висновок до розділу 3	65
РОЗДІЛ 4 СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА	67
4.1 Аналіз поточного стану галузі діяльності досліджуваного підприємства	67
4.2. Оцінка конкурентного середовища як інструменту стратегії розвитку на досліджуваному підприємстві	71
	29

Висновок до розділу 4	76
РОЗДІЛ 5 ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОПОНОВАНИХ РІШЕНЬ	78
5.1. Прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованого інвестиційного проекту	78
5.2. Формування нових цінових та конкурентних стратегій ТОВ «МакБуд»	81
Висновок до розділу 5	85
РОЗДІЛ 6 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	87
6.1. Охорона праці на ТОВ «МакБуд»	87
6.2. Підвищення надійності захисту промислово-виробничого персоналу об'єкта (цеху) під час роботи в умовах радіоактивного забруднення місцевості	89
6.3. Організація планування та фінансування робіт із запобігання і ліквідації НС і їх наслідків суб'єктами господарювання	92
Висновок до розділу 6	95
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	97
БІБЛІОГРАФІЯ	103
ДОДАТКИ	112

ВСТУП

Актуальність теми. Надважливе значення в процесі функціонування підприємства займає його фінансова діяльність. Вона спрямовується на фінансове забезпечення господарської діяльності підприємства, забезпечення функціональних завдань основної статутної діяльності. Однак, відмінність поняття фінансової діяльності від інших видів діяльності недостатньо висвітлену працях науковців.

Суб'єкти господарювання прагнуть застосовувати якісно нові підходи та інструменти управління бізнесом. Ці підходи узгоджують та гармонізують внутрішні ресурси, можливості та цілі з тенденціями і закономірностями розвитку зовнішнього бізнес-середовища. Одним із основних завдань підприємств є акумулювання достатнього обсягу фінансових ресурсів для формування оптимальної структури капіталу, забезпечення ефективної діяльності та створення сприятливих умов для виконання зобов'язань перед державою, покупцями, постачальниками та іншими контрагентами.

Суб'єкт господарювання не може ефективно господарювати за рахунок лише власних фінансових ресурсів, тому необхідною складовою його функціонування стають фінансові операції. Питання ефективного використання власних і залучених фінансових ресурсів набуває актуальності як для користувачів фінансових послуг так і для осіб, що їх надають.

Дефініцію «фінансова діяльність суб'єкта господарювання» досліджували ряд учених-економістів, зокрема, І. А. Бланк, О. М. Бандурка, О. О. Терещенко, М. Я. Коробов, Г. І. Філіна, представники господарсько-правової науки О. М. Вінник, В. І. Торкатюк, Г. В. Стадник, А. Л. Шутенко та інші. Одночасно не розкрито правову природу фінансової діяльності суб'єктів господарювання, співвідношення понять «фінансова діяльність у сфері господарювання» та «фінансова діяльність суб'єктів господарювання».

Актуальність теми спонукає вивчити вже існуючі законодавчі та наукові трактування сутності фінансової діяльності суб'єкта господарювання та сформулювати власне визначення поняття такої діяльності, виділити її основні особливості та складові частини.

Мета і завдання дослідження. Метою написання магістерської роботи є вивчення механізму діагностики фінансової діяльності підприємства для вибору стратегії його розвитку.

Поставлена мета сприятиме розв'язанню наступних завдань:

- дослідити економічну сутність, завдання та основні напрямки фінансової діяльності підприємства;
- встановити взаємозв'язок фінансової діяльності та стратегії розвитку підприємства;
- оцінити методичний інструментарій діагностики фінансової діяльності підприємства
- провести аналіз майнового та фінансового стану досліджуваного підприємства ТОВ «МакБуд»;
- оцінити прибутковість ТОВ «МакБуд»;
- обґрунтувати фінансово-економічні заходи щодо покращення фінансового стану досліджуваного підприємства;
- спрогнозувати тенденції зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованого інвестиційного проекту.

Об'єкт дослідження – механізм діагностики фінансової діяльності ТОВ «МакБуд» для вибору стратегії його розвитку.

Предмет дослідження – фінансова діяльність ТОВ «МакБуд» та оцінка її впливу на фінансову стратегію досліджуваного підприємства.

Методи дослідження. Робота базується на методах вертикального та горизонтального аналізу, методах індукції та дедукції, статистичних порівнянь, коефіцієнтного аналізу, методу узагальнення.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі, нормативні та інструктивні матеріали, монографії, наукові публікації, а також фінансова звітність будівельного підприємства ТОВ «МакБуд».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- вдосконалено трактування дефініції поняття «фінансова діяльність підприємства»;
- обґрунтовано фінансово-економічні заходи щодо покращення фінансового стану ТОВ «МакБуд».

Практичне значення одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні й розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів діагностики фінансової діяльності ТОВ «МакБуд» для вибору стратегії його розвитку.

Апробація результатів роботи та публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей для участі у III Міжнародній науково-практичній конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних III Міжнародній науково-практичній конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (5 квітня 2019 р.).

систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (5 квітня 2019 р.).

Структура та обсяг дослідження. Магістерська дипломна робота складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій, бібліографії та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи складає 102 сторінки. Список використаних джерел налічує 100 найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, завдання та основні напрямки фінансової діяльності підприємства

Щоб забезпечити ефективне функціонування суб'єктів господарювання, високі результати фінансово-господарської діяльності, підвищити конкурентоспроможність слід звертати увагу на рівень управління фінансовою діяльністю підприємства.

Фінансова діяльність займає значне місце в організаційній та управлінській роботі підприємств. Вона впливає на своєчасність і повноту фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвиток підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами.

Питання управління фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання вивчали як вітчизняні так і зарубіжні вчені. Однак питання теоретичного та науково-методичного забезпечення процесів управління фінансовою діяльністю підприємства залишаються невирішеними. На сьогодні, у економічній літературі не існує єдності стосовно трактування сутності поняття «фінансова діяльність підприємства».

У таблиці 1.1. узагальнимо погляди науковців щодо трактування терміну «фінансова діяльність».

Господарський кодекс України (далі – ГК України) лише закріплює види фінансової діяльності. У статті 333 ГК України визначено складові фінансової діяльності суб'єктів господарювання і поділено її на:

- 1) грошове та інше фінансове посередництво;
- 2) страхування;
- 3) допоміжна діяльність у сфері фінансів і страхування.

У бухгалтерському обліку Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене

Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73, визначає фінансову діяльність як діяльності, яка веде до змін обсягу і складу капіталу підприємства. При цьому до складу підприємств не включають банки та бюджетні установи [2].

Таблиця 1.1

Погляди науковців щодо поняття «фінансова діяльність підприємства»

Автор	Трактування поняття
Господарський кодекс [1]	Грошове та інше фінансове посередництво; страхування; допоміжна діяльність у сфері фінансів і страхування.
НП(С)БО № 1 [2]	Вид діяльності, яка впливає на зміну величини і складу власного та позикового капіталів підприємства
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [3]	Вид діяльності, яка зумовлює зміну розміру і величини власного та позикового капіталу підприємства. Система заходів підприємства для реалізації поточних та стратегічних завдань його розвитку, забезпечення діяльності та управління фінансовими ресурсами, своєчасного та повного виконання фінансових зобов'язань
Азаренкова Г.М., Журавель Т. М., Михайленко Р.М. [4]	Система форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей, з метою забезпечення життєдіяльності підприємства та поліпшення її результатів
Кравчук О.М. [5]	Комплекс функціональних завдань, пов'язаних з фінансуванням, інвестиційною діяльністю та фінансовим забезпеченням операційної діяльності суб'єкта господарювання
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. [6]	Організація фінансових відносин, що виникають у підприємства в процесі роботи з іншими підприємствами, організаціями, установами
Любенко Н.М. [7]	Порядок застосування різноманітних форм і методів, призначених для фінансового забезпечення функціонування підприємства та досягнення поставлених цілей
Бендар М.М. [8]	Діяльність, пов'язана з організацією фінансів підприємств та здійснення відповідно до цілей і завдань стратегії економічного розвитку суб'єкта господарювання
Непочатенко О.О. [9]	Процес формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів підприємства для задоволення його поставлених цілей
Терещенко О.О. [12]	Сукупність функціональних завдань підприємства, пов'язаних з фінансуванням, інвестиційною діяльністю та фінансовим забезпеченням операційної діяльності суб'єкта господарювання
Манів З.О., Луцький І.М. [16]	Грошові відносини, пов'язані із безперервним кругооборотом коштів у формах витрачання ресурсів, одержання доходів, їх використання, а також з приводу відносин з різними контрагентами
Бандурка О.М., Коробов Н.П., Орлов П.І., Петрова К.Я. [17]	Керування процесами накопичення й використання фондів грошових коштів, які утворюються для розподільних відносин на всіх стадіях суспільного відтворення

Розглянемо різні погляди вчених щодо терміну «фінансова діяльність».

Терещенко О. О. зазначає, що фінансова діяльність включає комплекс завдань, що здійснюються фінансовими службами підприємства і пов'язані з фінансуванням, інвестиційною діяльністю та фінансовим забезпеченням операційної діяльності суб'єкта господарювання [12, с. 16].

Аналіз терміну «фінансова діяльність підприємства» в нормативній та економічній літературі показав, що фінансова діяльність підприємства – це діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, досягнення ним визначених цілей економічного і соціального розвитку.

Оцінка фахової економічної літератури виокремлює ряд методичних підходів до формування сутності поняття «фінансова діяльність підприємства». Прихильники цільового підходу до визначення сутності фінансової діяльності підприємства основний акцент роблять на реалізації цілей суб'єкта господарювання, що дещо фрагментарно розкриває зміст поняття, оскільки сама дефініція «діяльність» за своєю суттю характеризує процес взаємодії людини з об'єктами управління, завдяки чому досягається свідомо поставлена мета, яка виникла внаслідок появи потреби, тобто будь-яка діяльність, у тому числі і фінансова передбачає досягнення поставлених завдань.

Сутність організаційного підходу не враховує таких складових фінансової діяльності як: оптимізація структури капіталу, пошук резервів збільшення прибутковості підприємства, ефективне використання фінансових ресурсів, тощо.

Організаційно-цільовий підхід об'єднує ознаки двох попередніх підходів та розглядає фінансову діяльність з позицій організації фінансів підприємств та реалізації досягнення поставлених цілей, однак не розкриває шляхи досягнення поставлених цілей.

Посередницький та бухгалтерський підходи до визначення сутності поняття «фінансова діяльність», як зазначалося вище, є досить вузькими та не розкривають зміст дефініції.

Також, фрагментарним є і грошовий підхід, оскільки зводить фінансову діяльність до грошових відносин, пов'язаних із безперервним кругооборотом

коштів суб'єкта господарювання із різного роду контрагентами. Ресурсний підхід визначає сутність фінансової діяльності підприємства з позиції формування та використання фінансових ресурсів, що, є неправомірним, бо формування ресурсів управління ними лише однією складовою фінансової діяльності підприємства.

Ресурсно-цільовий підхід поєднує основні ознаки ресурсного та цільового підходів, але не передбачає проблем управління ризиками та інші моменти фінансової діяльності.

Управлінський підхід не конкретизує сутність та зміст досліджуваного поняття. Тут фінансова діяльність трактується як управління процесами формування й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, які утворюються для опосередкування розподільних відносин на всіх стадіях суспільного відтворення[18, с. 79].

Здійснення фінансової діяльності залежить від багатьох аспектів. Автори наголошують на впливі організаційно-правової форми господарюючого суб'єкта на його фінансову діяльність [10,с.24–27].

Фінансова діяльність господарських товариств має такі особливості: можливість бути більш ризиковою; фінансування здійснюється додатковими внесками стейкхолдерів у акціонерний капітал або позиками самих засновників, позиками інших суб'єктів господарювання, кредитами банків та небанківських установ; побудована на колективних рішеннях; залежність від розміру товариства.

Фінансова діяльність підприємства дозволяє вирішити наступні завдання:

- фінансове забезпечення поточної фінансово-господарської діяльності;
- пошук резервів підвищення показників рентабельності та платоспроможності;
- виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами та фінансовими партнерами;
- мобілізація капіталу в обсязі, що зможе профінансувати виробничий та соціальний розвиток, збільшення обсягу власного капіталу;
- контроль за підвищенням ефективності використання оборотних активів і прискоренням їх оборотності;

– контроль за ефективним розподілом та використанням фінансових ресурсів.

1.2. Взаємозв'язок фінансової діяльності та стратегії розвитку підприємства

В сучасних умовах розвитку економіки дослідники все більше уваги приділяють проблемі формування фінансової стратегії підприємств, як складової загальної стратегії. Цей підхід пов'язаний з тим, що фінансова діяльність суб'єктів господарювання вже не може бути звуженою до оперативного управління окремими складовими фінансових ресурсів: джерелами та напрямками їх використання. На це вказують, зокрема, такі учені, як І. Бланк, А. Петрова, Л. Дикань та ін. Однак у роботах відсутній єдиний підхід до визначення як поняття «фінансова стратегія», так і стратегії фінансового розвитку, що стримує розробку дієвих механізмів управління останньою [20].

Зміст наукових публікацій щодо проблем формування фінансової стратегії на виробничих підприємствах, показує, що вони взаємодіють з макроекономічними показниками в економічному секторі України (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Існуючі підходи з позиції різних авторів щодо визначення категорії «фінансова стратегія підприємства»

Автор визначення, джерело	Ключове поняття з визначення
Дикань Л. В. [23]	Управління фінансовими ресурсами підприємства
Лукіна Ю. В. [24]	Підвищення багатства власника підприємства
Станіславчик Е. Н. [25]	Підвищення вартості підприємства
Чандлер А. Д. [26]	Визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства
Поддєрьогін А. М [27]	Методи та практика формування та планування фінансових ресурсів підприємства

Тому можна зробити висновок, що стратегія розвитку підприємства – це визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства, що включають в себе формування, управління та планування його фінансових ресурсів з метою підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги.

Отже, фінансова стратегія підприємства – це формування системи довготермінових цілей фінансової діяльності підприємства та вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення.

Фінансова стратегія виступає складовою загальної стратегії підприємства (рис.1.1), основна мета якої полягає у забезпеченні стабільно високих темпів прибутковості, а також фінансово–економічного й виробничо–господарського розвитку та зміцнення конкурентної позиції підприємства.

Рисунок 1.1. Фінансова стратегія як складова загальної стратегії розвитку підприємства

Першочерговим завданням підприємства є отримання прибутку, що визначається при розробці виробничої та маркетингової стратегій.

Фінансова стратегія розв’язує наступні завдання:

- виділення способів і методів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;
- визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб’єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;
- фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;

– оцінка економічних та фінансових можливостей потенційних конкурентів, розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;

– розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

Фінансова стратегія передбачає визначення стратегічних цілей фінансової діяльності та вибір найбільш ефективних способів їх досягнення. Цілі фінансової стратегії мають підпорядковуватися загальній стратегії економічного розвитку та спрямовуватися на максимізацію прибутку і ринкової вартості підприємства. Розробляючи фінансову стратегію необхідно враховувати зміну макроекономічних процесів, напрямки розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності підприємства тощо [29, с. 37-38].

В системі стратегічного управління виділяють наступні стратегії – корпоративну стратегію, функціональні стратегії та стратегії окремих господарських одиниць (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Взаємозв'язок загальних і фінансових стратегічних цілей підприємства

Загальні стратегічні цілі	Фінансові стратегічні цілі
Зростання частки на ринку	Підвищення доходу
Підвищення якості товару	Збільшення розміру дивідендів
Зниження витрат порівняно з конкурентами	Збільшення розміру доходів на інвестиційний капітал
Розширення асортименту продукції і підвищення їх привабливості	Підвищення кредитного та облігаційного рейтингів
Зміцнення репутації перед споживачами	Зростання потоків готівки
Підвищення рівня обслуговування	Підвищення курсової вартості акцій
Розширення зони застосування інновацій	Покращення й оптимізація структури та джерел доходів

З таблиці 1.3 можна зробити висновок, що фінансові стратегічні цілі формуються на основі поставлених загальних стратегічних цілей підприємства, вони тісно пов'язані один з одним.

Таким чином, формування стратегічних цілей орієнтовано на нагромадження капіталу підприємства, достатнього для фінансування його розширеного відтворення [30, с.205].

Фінансова стратегія включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання, а також охоплює всі форми фінансової діяльності підприємства: оптимізацію основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, інвестиційну політику

Фінансовій стратегії притаманні певні характерні риси (рис.1.2) [30].

Рисунок 1.2. Основні складові фінансової стратегії підприємства

Фінансова та загальна стратегії взаємоузгоджуються між собою чинником забезпечення його ефективного функціонування й фінансового розвитку в майбутньому [22, с.128].

Корпоративна стратегія визначає перспективи розвитку підприємства та спрямовується на комплексне забезпечення реалізації головної мети функціонування підприємства – максимізацію добробуту його власників.

Функціональні стратегії формуються за основними видами діяльності підприємства в розрізі функціональних підрозділів підприємства: інноваційна, маркетингова, виробнича, фінансова, стратегія персоналу [28].

Бізнес-стратегії підприємства призначені для вирішення таких цілей – забезпечення конкурентних переваг конкретного виду бізнесу і підвищення його прибутковості.

Послідовність розробки фінансової стратегії підприємства охоплює наступні етапи.

1. Окреслення загальної тривалості періоду для формування загальної стратегії економічного розвитку підприємства. Фінансова стратегія може бути реалізована лише в межах цього періоду.

2. Визначення стратегічних цілей та завдань з метою побудови стратегічної моделі розвитку підприємства.

3. Розбивка стратегії за періодами реалізації з врахуванням узгодженості стратегічних нормативів у часі.

4. Орієнтація на варіанти рішень, які забезпечують досягнення визначеної мети.

5. Оцінка ефективності розробки стратегії з врахуванням ступеню узгодження цілей і завдань, етапів та часових меж та змін зовнішнього фінансового середовища реалізації фінансової стратегії.

6. Контроль та координація фінансової стратегії.

Отже, фінансова стратегія – це вид функціональної стратегії суб'єкта господарювання, що забезпечує основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватної зміни напрямків формування та використання фінансових ресурсів зовнішніх умов [28].

1.3. Методичний інструментарій діагностики фінансової діяльності підприємства

Результати оцінки фінансової діяльності підприємства є основою прийняття тих чи інших фінансових рішень. Тому слід визначити основні методики оцінки стану фінансової діяльності підприємства та розглянути їх зміст. Вивчаючи

погляди науковців на показники фінансової діяльності та стійкості підприємства, виділимо декілька окремих методик її оцінки, які в загальному можна розподілити на методи, що базуються на оцінці балансу, методи, що базуються на інтуїтивних підходах, методи, що є узагальненими за досвідом розв'язання подібних задач та методи експертних оцінок, а також економіко-математичні методи. Залежно від мети дослідження фінансової діяльності підприємства виділяють такі методичні підходи аналізу (рис. 1.3).

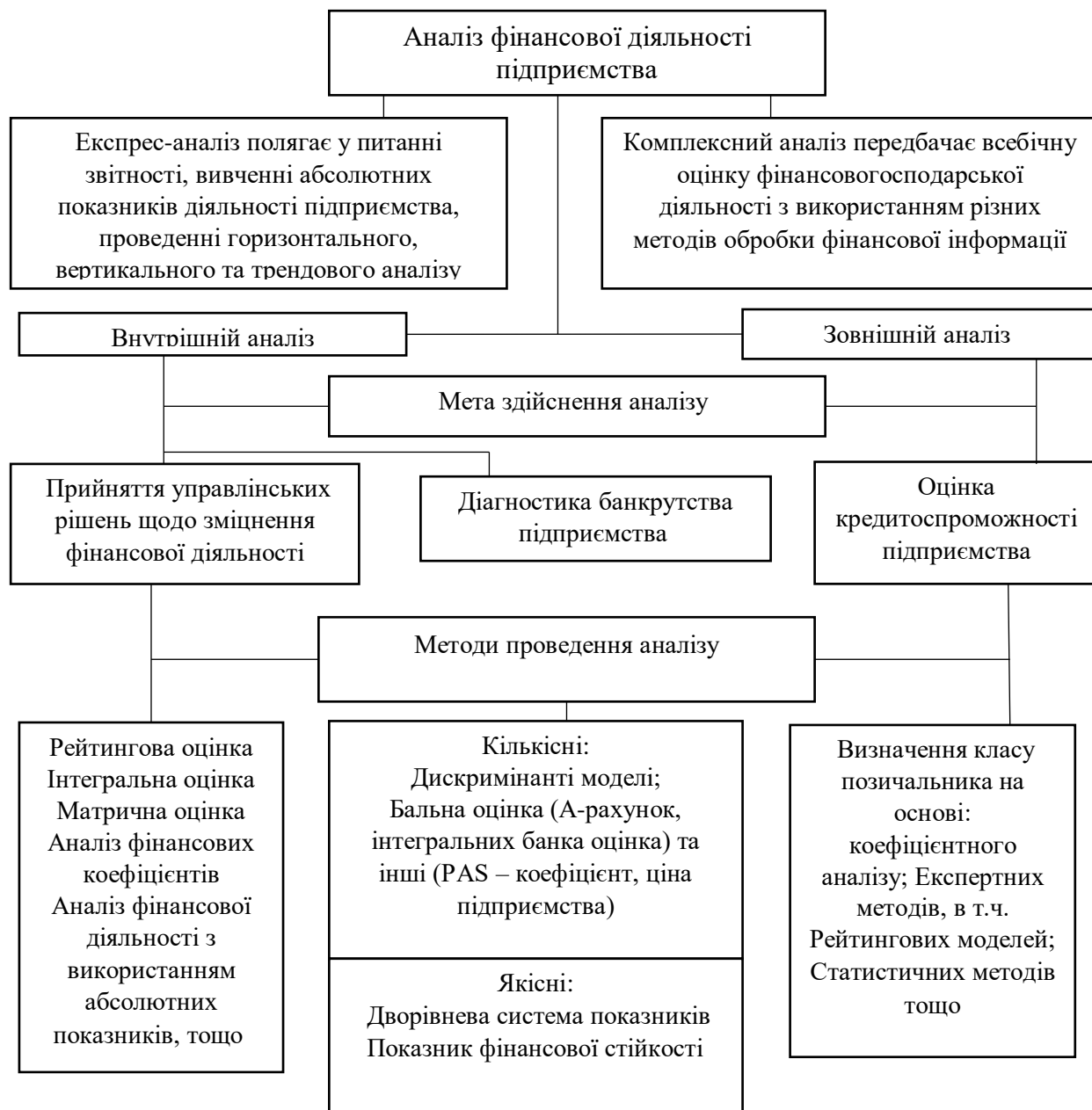

Рисунок 1.3. Методичні підходи до аналізу фінансової діяльності

Більшість теоретиків та практиків виділяють як комплексний так і експрес-аналіз, однак надають перевагу експрес-аналізу. Комплексний аналіз дозволяє зі всіх сторін оцінити фінансову діяльність підприємства шляхом вивчення сукупності параметрів, що різнобічно характеризують фінансову та господарську діяльність.

Виділяють наступні методи оцінки фінансової діяльності підприємства (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Основні методи оцінювання фінансової діяльності підприємства

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Охоплює розрахунок певних показників, що різнобічно характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, прибутковість діяльності, майновий стан та ділову активність. Сукупність показників залежить від обраної методики
Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників	Використовується для оцінки фінансової стійкості з боку прибутковості підприємства шляхом використання маржинального аналізу; визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів.
Рейтингова оцінка	Передбачає класифікацію підприємств, виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємства за обраною ознакою
Бальна оцінка	Аналіз фінансових коефіцієнтів здійснюється шляхом порівняння розрахункових значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах.
Матрична оцінка	Передбачає сукупність фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Дозволяє здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками та може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат
Інтегральна оцінка	Визначають інтегральний показник на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і в цілому фінансовий стан підприємства
Дискримінантні моделі	Дозволяють визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки и використання інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні та багатфакторні моделі

Для оцінювання фінансової діяльності слід окреслити мету та завдання для його здійснення. Оцінка фінансової діяльності підприємства проводиться з метою пошуку резервів підвищення прибутковості.

Основними завданнями аналізу фінансової діяльності є:

- вивчення прибутковості та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка ефективності використання майна досліджуваного підприємства та забезпечення його власними оборотними коштами;
- оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та оцінка його конкурентоспроможності;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів [3].

У більшості випадків оцінка фінансової діяльності власними службами підприємства здійснюється з метою впровадження конкретних заходів щодо його зміцнення та виявлення напрямків подальшого розвитку.

Одночасно, постійним завданням є діагностування банкрутства підприємства, з метою вчасного запобігання небажаним наслідкам. Зовнішня оцінка проводиться акціонерами, кредиторами, інвесторами, податковими органами, партнерами.

За Г. В. Савицькою фінансова діяльність та стійкість підприємства є здатністю суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігаючи рівновагу свої активів та пасивів в змінному внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість в довгостроковій перспективі в рамках допустимого рівня ризику [31, с. 536].

А. Д. Шеремет вважає, що сутністю фінансової діяльності є забезпеченість запасів джерелами формування, тоді як платоспроможність є її зовнішнім проявом. Водночас ступінь забезпечення запасів джерелами обумовлює ту чи іншу ступінь платоспроможності [32, с. 192].

Українські підприємства найчастіше використовують метод фінансових коефіцієнтів.

Методика розрахунку показників для аналізу фінансової діяльності підприємства зводиться до розрахунку декількох груп показників, а саме: показників оцінки майнового стану, ділової активності, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості (табл. 1.5) [44].

Система показників для комплексної оцінки фінансового стану

Показники	Значення
Оцінка майнового стану	Дозволяють встановити, наскільки ефективно використовується майно підприємства. Сюди відносять: суму господарських коштів у розпорядженні підприємства, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та ін.
Оцінка ділової активності	Оцінюють спроможність підприємства ефективно використовувати свої ресурси. Основними для цієї групи є: обсяг продажу готової продукції, робіт, послуг, прибутків, обсяг авансованого капіталу
Оцінка ліквідності	Розкривають здатність позичальника забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань. Сюди відносять: коефіцієнт абсолютної, критичної та поточної ліквідності
Оцінка платоспроможності	Показують здатність підприємства виконувати свої короткострокові та довгострокові зобов'язання за рахунок власних активів. До групи відносять: коефіцієнти абсолютної, термінової, проміжної та загальної платоспроможності
Оцінка фінансової стійкості	Оцінюють ефективність формування та використання грошових ресурсів, необхідних для нормальної господарської діяльності. Сюди входять: коефіцієнт автономії, залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу
Оцінка рентабельності	Характеризують прибутковість діяльності підприємства. До групи можна віднести: коефіцієнти рентабельності активів, власного капіталу, діяльності, продукції

Однією з характеристик фінансової діяльності підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, структура та динаміка майна і джерел формування капіталу є оцінка майнового стану. Він проводиться на основі балансу.

Для аналізу фінансової стійкості розраховують відносні показники. Найбільш значущим показником фінансової стійкості є коефіцієнт автономії. Він показує частку власного капіталу підприємства у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Позитивним є вище значення цього показника, тому що тоді вищим є рівень фінансової стійкості підприємства і воно є більш незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Нормативне значення цього коефіцієнта 0,5.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами є індикатором здатності підприємства фінансувати оборотні активи за рахунок власних фінансових ресурсів. Високе значення показника свідчить про фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Ступінь ліквідності передбачає різні відносні показники ліквідності, що різняться набором ліквідних засобів, які використовують для покриття короткотермінових зобов'язань. При оцінці ліквідності використовують коефіцієнт абсолютної, швидкої та загальної ліквідності (коефіцієнт покриття).

Прибутковість підприємств оцінюється за абсолютними та відносними показниками. Рентабельність – це відносний показник, що вимірюється в коефіцієнтах або відсотках та показує ефективність діяльності підприємства. Він дає більш широкі можливості порівняння. Добрим для підприємства є зростання цих показників, що надає можливості подальшого його успішного розвитку.

Ділова активність характеризує усю сукупність зусиль підприємства щодо просування на ринках продукції, праці, капіталу. Оцінку ділової активності здійснюють за двома напрямками: 1) ступінь виконання плану за основними показниками, забезпечення заданих темпів їх зростання; 2) рівень ефективності використання ресурсів підприємства. Найбільш істотно відбивають рівень ділової активності підприємства показники оборотності, що показують скільки отримано чистої виручки на одиницю фінансових ресурсів або активів. Нормативних значень для показників ділової активності не встановлено. Загальноприйнятим є постулат: чим меншими є строки обертання окремих видів активів, тим швидше вивільняються кошти і розширюються можливості підприємства щодо їх подальшого використання. Стосовно строків погашення дебіторської та кредиторської заборгованості слід відзначити, що при відсутності нормативних значень бажано, щоб ці періоди приблизно дорівнювали одне одному, що свідчитиме про рівновагу у формуванні грошових потоків підприємства.

Фінансові коефіцієнти об'єднують у групи, оскільки жоден фінансовий показник не несе достатньої інформації, необхідної для ухвалення певних управлінських рішень[33].

Висновки до розділу 1

У роботі досліджено тлумачення поняття «фінансова діяльність підприємства», що були запропоновані різними науковцями, виокремлено методичні підходи до їх трактування та здійснено критичний аналіз підходів.

Сутність поняття «фінансова стратегія підприємства» не має точного й однобічного пояснення, що пов'язане з різноманітними підходами авторів, їх розумінням базових категорій, точкою зору на економічні процеси, що відбуваються у суспільстві. Формування фінансової стратегії пов'язане з постановкою цілей і завдань підприємства, підтримкою фінансових взаємозв'язків між підприємством і суб'єктами навколишнього середовища. Підприємство досягає своїх стратегічних фінансових цілей, коли зазначені взаємозв'язки відповідають її внутрішнім фінансовим можливостям, а також дозволяють їй залишатися сприйнятливою до зовнішніх соціально-економічних вимог. Фінансову стратегію підприємства формують ті ж умови і фактори, які впливають і на загальну стратегію суб'єкта господарювання. Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується за умов, коли стратегічні цілі відповідають реальним фінансовим можливостям підприємства, а його методи є втілення є адекватними змінам фінансово-економічних параметрів розвитку підприємства.

Сьогодні на підприємствах України існує проблема ефективного використання фінансових ресурсів та знаходження оптимальних шляхів для підвищення його фінансової діяльності. Це спричинено тим, що управління фінансовими ресурсами зазвичай проводиться як реакція на проблему, а не протидія для запобігання виникнення проблеми. Для уникнення виникнення спірних ситуацій слід постійно аналізувати результати фінансової діяльності підприємства за допомогою показників оцінки ефективності роботи підприємства.

Також необхідно розробляти фінансову стратегію, яка буде адаптована до трансформацій в зовнішньому і внутрішньому середовищах та буде дієвою щодо управління фінансовими ресурсами. Тому незважаючи на запропоновані шляхи, все ще залишаються гострі питання, які вимагають подальшого вивчення та уточнення в частині фінансової діяльності підприємства.

Формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансової діяльності підприємства сприятиме об'єктивному визначенню статистичної і потенційної можливості розвитку фінансової і господарської діяльності підприємств, забезпечення їх фінансовими ресурсами. А також підвищення якості прийняття рішень, що в результаті забезпечуватиме збільшенню фінансових результатів.

Метою оцінки фінансової діяльності підприємства у сучасних умовах є розробка і реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу; ухвалення відповідних рішень.

Оцінки фінансової діяльності підприємства необхідна для вдосконалення роботи за ринкових відносин, для отримання здатності самофінансування, самоокупності, для ефективнішого використання фінансових ресурсів підприємства, а також для фінансової стабільності підприємства. Необхідною умовою нормальної фінансової діяльності є зберігання достатньої платоспроможності, ліквідності та ділової активності протягом звітного і прогнозованого періодів.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МАКБУД»

2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «МакБуд»

Будівельна компанія ТОВ «МакБуд» працює на ринку з 2005 року. Підприємство ТОВ «МакБуд» розташовується за адресою: вулиця Шпитальна, 9, м.Тернопіль.

Засновниками юридичної особи є:

1. Шигінська Вікторія Володимирівна, розмір внеску до статутного фонду: 1 600 000,00 грн, частка (%): 45,7143%;

2. Зубик Роман Миколайович, розмір внеску до статутного фонду: 400 000,00 грн., частка (%): 11,4286%;

3. Кунців Олександр Юрійович, розмір внеску до статутного фонду: 1 500 000,00 грн, частка (%): 42,8571%.

До складу ТОВ «МакБуд» входять 3 ділянки: будівельна, монтажна ділянка і ділянка з оздоблювальних робіт. Монтажна ділянка складається з 2-х бригад і 2-х ланок монтажників, які займаються монтажем збірних залізобетонних виробів.

Ділянка з оздоблювальних робіт включає 5 бригад, у тому числі 1 бригада теслярів, 1 бригада штукатурів і 3 бригади малярів. Також у складі ТОВ «МакБуд» є ділянка відділу головного механіка, яка складається з 2-х бригад слюсарів і бригади водіїв. Досліджуване підприємство володіє також складом, столярним цехом, ремонтною майстернею. Середньооблікова чисельність працівників ТОВ «МакБуд» у 2018 році склала 43 осіб, у тому числі 39 осіб робітників. У підприємства є виробничі корпуси, які задовольняють умовам будівельного процесу, існують внутрішні транспортні комунікації.

Основними покупцями продукції та робіт ТОВ «МакБуд» є індивідуальні покупці, фізичні та юридичні особи, також різні за розмірами організації. Багато із цих організацій є постійними клієнтами підприємства.

Компанія «МакБуд» здійснює всі види робіт від початку будівництва: огороження та облаштування будмайданчика, розгортання будівельного містечка та прокладання тимчасових мереж, аж до здачі об'єкта «під ключ». Компанія надає весь спектр послуг з проектування та будівництва об'єктів будь-якої складності. Будівництво здійснюється з використанням імпортного високопродуктивного обладнання, раціональних технологій каркасно-монолітного житлового будівництва і системних підходів в управлінні персоналом.

У підприємства ТОВ «МакБуд» є ліцензія на здійснення таких робіт:

- встановлення систем електропостачання, автоматизації технологічних ліній і виробничих комплексів, внутрішніх та зовнішніх мереж електропостачання до 1000 В, заземлюючих пристроїв всіх видів;
- налагодження систем теплопостачання і надання технічної допомоги споживачам тепла в регулюванні мереж і систем теплопостачання;
- монтаж, пуско-наладка, сервісне обслуговування парових та водогрійних котелень, теплових пунктів, насосних станцій, станцій водопідготовки;
- монтаж, пуско-наладка та сервісне обслуговування систем пожежної сигналізації, пожежогасіння, систем контролю управління доступом, охоронної сигналізації, відеоспостереження;
- будівництво модульних парових та водогрійних котелень, систем повітряного опалення під «ключ»;
- монтаж, пуско-наладка, сервісне обслуговування вузлів обліку тепла, пара, газу, промислових стоків; виготовлення щитів КВПіА, пультів управління, ввідних і розподільних шаф, парових та водогрійних котелень, теплових пунктів, насосних станцій, станцій водопідготовки
- повна комплектація водогрійних і парових котлів вітчизняного та зарубіжного виробництва, теплоенергетичного обладнання і матеріалів, запірної і регулюючої арматури, систем повітряного опалення, систем водопідготовки, насосів, пароводяних і водо-водяних теплообмінників, лічильників, приладів КВП;

– комплексна автоматизація виробничих процесів внутрішніх мереж зв'язку, телебачення, локальних комп'ютерних мереж.

Крім цього підприємство володіє є ліцензією на будівництво будівель, споруд 1 і 2 рівнів відповідальності з державними стандартами. Підприємство має вакуумні сушильні камери та здійснює реалізацію сухої обрізної дошки і клеєного бруса з сосни, модрина, червоного дерева. Володіючи власними великими складськими територіями, підприємство надає послуги зі складування та перевантаження будь-яких вантажів в м. Тернопіль [46].

Останніми зданими в експлуатацію об'єктами є житловий будинок на 44 квартири по вул. Шпитальній,7а, житловий будинок з приміщеннями громадського і торгового призначення, підземним паркінгом по вул. Шпитальній, 6, торгово-офісний комплекс, багатоквартирний житловий будинок по вул. Шпитальна,12 та ін. Зараз на черзі житловий комплекс ЖК Щастя, що за адресою м. Тернопіль, вул. Тарнавського, 7 [46].

ТОВ «МакБуд» є юридичною особою, що має у власності, використовує на власний розсуд належне йому майно, складає самостійний баланс, відкриває поточні рахунки в установах банків, має, відповідні штампи, фірмові бланки зі своїм найменуванням та інші реквізити.

Загальні збори учасників є вищим органом управління ТОВ «МакБуд». Загальними зборами учасників призначається генеральний директор, який організовує роботу, укладає угоди, виконує представницькі функції, видає доручення, відкриває в банках поточні рахунки, видає накази, затверджує штатний розклад, приймає та звільняє з роботи працівників. Генеральний директор призначає директора, який йому безпосередньо підпорядковується. За відсутності директора, його функції покладаються на комерційного директора.

Директору підпорядковується головний бухгалтер, якому підпорядковуються відділ бухгалтерського обліку та звітності, каса, відділ безготівкових розрахунків, молодший бухгалтер, бухгалтер-касир та інші фахівці[46].

Фахівці компанії вивчали передовий досвід вітчизняних та закордонних будівельних компаній. Встановлено ділові стосунки з будівельними фірмами і виробниками будматеріалів Німеччини, Австрії, Білорусії, Італії, Польщі, Росії, Словаччини. На всі види робіт ТОВ «МакБуд» розробляє повний комплекс проектно-кошторисної документації, проектує та виготовляє спеціальне оснащення. Застосовуються новітні технології та сучасні полімерні матеріали провідних фірм: концерну «Sika» (Швейцарія), «Mapei» (Італія), «Isomat» (Греція).

Висока оснащеність фірми сучасним обладнанням та успішне освоєння передових технологій будівництва дозволяє швидко і якісно виконувати роботи з укладання залізобетонного моноліту. Висококваліфіковані спеціаліст фірми виконують роботи будь-якої складності. Десятирічний досвід роботи в будівництві дають змогу виробити оптимальні технічні та технологічні рішення. Нині вже побудовано більш як 45 будинків житлового та адміністративного призначення в м. Тернопіль. Досягнутий рівень будівельного виробництва із застосуванням передових технологій і сучасних високоякісних будівельних матеріалів дозволяють виконувати в комплексі будь-які будівельні роботи із забезпеченням їх високої якості в найкоротші терміни.

2.2. Аналіз майнового стану досліджуваного підприємства

Аналіз майнового стану ТОВ «МакБуд» передбачає проведення оцінки складу майна, його структури, оцінку джерел формування майна, показує на скільки змінилися складові майна та джерел його формування.

Майновий стан підприємства характеризується використанням засобів і джерелами їх формування. Для оцінки майнового стану використовують баланс підприємства. Під час оцінки активу й пасиву балансу визначаються показники структури, динаміки балансу [15]. Доцільно провести горизонтальну та вертикальну оцінку активів ТОВ «МакБуд» за 2014 – 2018 роки (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Аналіз активу балансу ТОВ «МакБуд» (тис. грн.)

Актив	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення			
						2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017
I. Необоротні активи	298,9	361,7	1870,0	1760,6	6089,2	62,8	1508,3	-109,4	4328,6
Незавершені капітальні інвестиції	30,6	92,0	233,4	92,3	4738,7	61,4	141,4	-141,1	4646,4
Основні засоби	215,8	225,7	1579,8	1484,8	1268,6	9,9	1354,1	-95	-216,2
Інші необоротні активи	52,5	44,0	56,8	183,5	81,9	-8,5	12,8	126,7	-101,6
II. Оборотні активи	8984,9	9897,6	23652,8	59867,8	79485,1	912,7	13755,2	36215,0	19617,3
Запаси	582,8	1474,1	2216,6	5227,0	3241,2	891,3	742,5	3010,4	-1985,8
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	284,2	0,4	0,4	0,4	0,4	-283,4	0	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	18,6	-	-	-	18,6	-18,6	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	7096,3	6883,0	19318,1	49974,3	71884,4	-213,3	12435,1	30656,2	21910,1
Гроші та їх еквіваленти	-	122,5	177,8	122,2	123,3	122,5	55,3	-55,6	1,1
Витрати майбутніх періодів	950,9	1306,3	1637,3	3052,3	2306,3	355,4	331	1415	-746
Інші оборотні активи	70,7	92,7	302,3	1491,6	1929,5	22	209,6	1189,3	437,9
Всього майна	9283,8	10259,3	25522,8	61628,4	85574,3	975,5	15263,5	36105,6	23945,9

З даних вищенаведеної таблиці слід відзначити, що за досліджуваний період (2014- 2018 р.) щорічно спостерігалось зростання вартості майна ТОВ «МакБуд» . Це є позитивним моментом, бо свідчить про більше розгортання виробничої діяльності. На кінець 2018 року майно підприємства збільшилось на 23975,9 тис.грн. Це свідчить про розширення фінансової діяльності і в цілому є позитивною характеристикою діяльності підприємства.

Вартість запасів підприємства у 2017 року складала 5227 тис. грн. За звітний період вони зменшились на 1985,8 тис.грн., і на кінець 2018 року склали 3241,2

тис.грн.

Стаття грошові кошти та поточні інвестиції впродовж трьох звітних періодів має найменшу питому вагу у складі валюти балансу.

У 2018 року найбільший внесок у формування оборотних активів підприємства внесла інша дебіторська заборгованість. На кінець звітного періоду спостерігається збільшення абсолютного значення на 21910,1 тис.грн., що свідчить про погіршення розрахунків підприємства з покупцями та дебіторами.

Для більш повного аналізу майна «МакБуд» необхідно також оцінити стан основних засобів за допомогою показників оцінки майнового стану підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники оцінки майнового стану ТОВ «МакБуд» за 2014 – 2018 роки

Актив	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення			
						2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017
Частка основних засобів в активах	0,023	0,022	0,061	0,024	0,015	-0,001	0,039	-0,037	-0,009
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,47	0,55	0,21	0,29	0,38	0,08	-0,34	0,08	0,09
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,00	0,01	0,04	0,03	0,02	0,01	0,03	-0,01	-0,01
Коефіцієнт вибуття основних	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02	-0,01	-0,01	0	0,01

Відповідно до розрахунку коефіцієнту зносу основних засобів можна побачити, що за рахунок того, що первісна вартість основних засобів за три звітних періоди постійно зменшувалась, то їх знос за час експлуатації теж зменшувався. Це призвело до зростання рівня зносу на кінець 2018 року на 0,09, що свідчить про погіршення їх технічного стану. При значенні коефіцієнту зносу більше ніж 0,5 є негативним моментом.

Під час аналізу розрахуємо показники оцінки фінансового стану. На ТОВ «МакБуд», на кінець 2018 року коефіцієнт оновлення зменшився на 0,01, а коефіцієнт вибуття збільшився на 0,01. За період 2010 року відбулися такі зміни: коефіцієнт оновлення збільшився на 0,03, а коефіцієнт вибуття зменшився на 0,01.

Отже, для підвищення ефективності основних засобів потрібно провести

заміну і модернізацію застарілого обладнання, використовуючи нові види будівельного обладнання, яке забезпечить високу досконалість та економічність технологічних процесів.

На графічному відображенні динаміки показників оцінки майнового стану ТОВ «МакБуд» можна побачити негативну тенденцію збільшення на протязі 2016-2018 років коефіцієнту зносу основних засобів, а також тенденцію зменшення частки основних засобів в активах станом на 2016 рік та її зменшення у 2018 році (рис. 2.1).

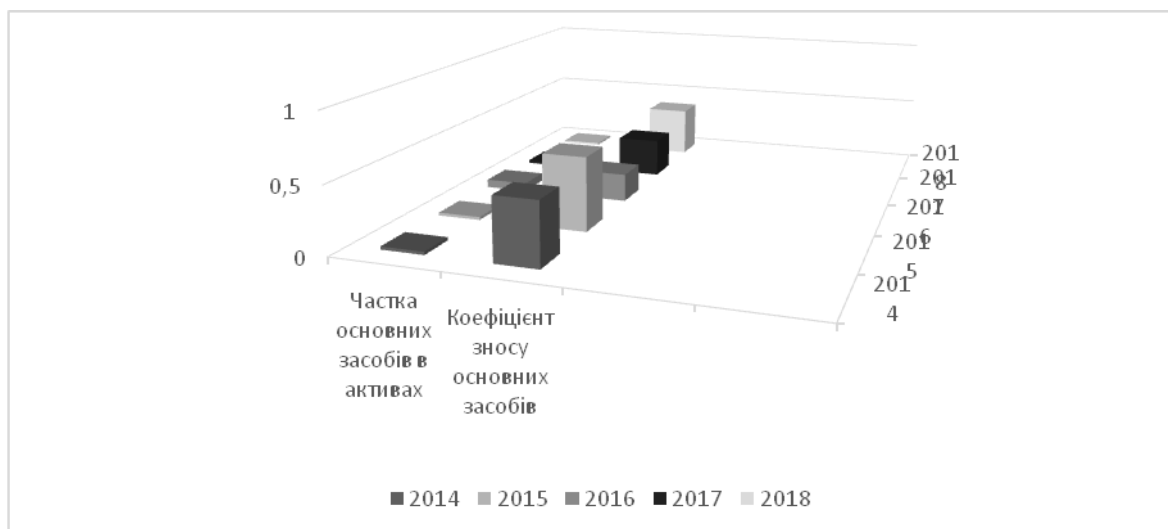

Рисунок 2.1 Динаміка показників оцінки майнового стану ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018 рр.

Загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Підсумок розрахунку коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів «МакБуд» за 2014 – 2018 роки

Актив	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення			
						2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017
Співвідношення оборотних і необоротних активів	30,1	27,4	12,6	13,0	34,0	-2,7	-14,8	0,4	21

Спостерігається тенденція збільшення коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів протягом 2016-2018 років. Зростання валюти

балансу «МакБуд» зв'язане по-перше з ростом оборотних активів, також спостерігається зріст необоротних активів станом на 2018 рік.

Збільшення необоротних активів – позитивна тенденція в діяльності підприємства, але з іншого боку це може вказувати на заморожування капіталу в основних засобах або на його втрату у зв'язку із фізичним і моральним зносом, що в кінцевому результаті підвищує ризик неліквідності підприємства. Зміна структури активів підприємства в напрямку збільшення частки оборотних активів може вказувати на створення надлишкових виробничих запасів.

Можна зробити висновок, що у структурі активів підприємства станом на 2018 рік відбулися позитивні зміни, внаслідок яких активи підприємства збільшились на 23945,9 тис. грн.

Для ґрунтовної оцінки фінансової стійкості досліджуваного підприємства доцільно здійснити аналіз фінансових ресурсів. Метою аналізу фінансових ресурсів підприємства є прискорення руху фінансових ресурсів і підвищення на цій основі оборотності активів і капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Пасив балансу підприємства ТОВ «МакБуд» дозволяє визначити, які зміни відбулися в структурі власних і залучених коштів, скільки притягнуто в оборот підприємства довгострокових і короткострокових позикових засобів. Аналіз пасиву балансу приведений у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових ресурсів ТОВ «МакБуд» за 2014-2018рр.

Статті, тис. грн.	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення			
						2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017
I. Власний капітал	1216,9	1322,1	2845,1	2853,9	2859,2	105,2	1523,0	8,8	5,3
Зареєстрований (пайовий) капітал	2000,0	2000,0	2000,0	2000,0	2000,0	0	0	0	0
Неоплачений капітал	(1481,8)	(1460,0)	-	-	-	-21,8	-1460,0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	698,7	782,1	845,1	853,9	859,2	53,9	63,1	8,8	5,3

продовження таблиці 2.4									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	6986,6	4772,3	8762,3	40540,7	73099,0	-2214,3	3990,0	31778,4	32558,3
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1080,3	4164,4	13915,4	18233,8	9616,1	3084,1	9751,0	4318,4	8617,7
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	941,3	340,6	677,1	696,7	1397,2	-600,7	336,5	19,6	700,5
розрахунки з бюджетом	42,6	27,4	133,1	59,0	212,8	15,2	105,7	-74,1	153,8
розрахунки зі страхування	32,0	35,2	1,2	31,5	24,6	3,2	-34	30,3	-6,9
розрахунки з оплати праці	64,4	80,3	26,7	133,1	143,3	15,9	-53,6	106,4	10,2
Інші поточні зобов'язання	-	3681,4	13077,3	18233,8	9616,1	3681,4	9395,9	5156,5	-8617,7
БАЛАНС	9283,8	10259,3	25522,8	61628,4	85574,3	975,5	15263,5	36105,6	-23945,9

Структуру фінансових ресурсів ТОВ «МакБуд» відобразимо у вигляді рисунку 2.1, що дозволить суттєво покращити їхній аналіз.

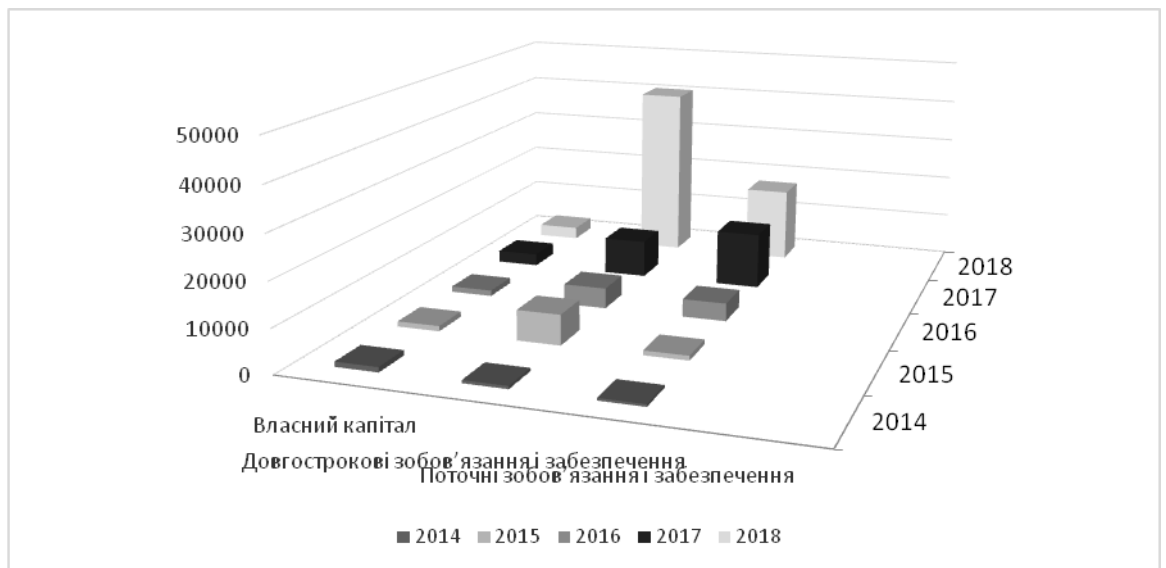

Рисунок 2.2. Структура фінансових ресурсів ТОВ «МакБуд» за 2014-2018рр.

Аналіз фінансових ресурсів показує, що з кожним роком збільшується вартість власного капіталу. Це відбувається за рахунок зростання чистого

прибутку підприємства та погашення неоплаченого капіталу засновниками. Довгострокові зобов'язання за весь аналізований період мають тенденції до збільшення. Це свідчить про здійснення підприємством інвестиційної діяльності. Поточні зобов'язання кожного року збільшуються, що підриває фінансову стійкість підприємства та робить його залежним від кредиторів.

У поточних зобов'язаннях підприємства найбільшу питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Збільшення заборгованості з оплати праці є негативним явищем і потребує більш детального аналізу за первинними документами підприємства.

Загалом сума поточних зобов'язань збільшилась у 2018 році у порівнянні з 2017 роком на 8617,7 тис. грн., що пов'язано передусім з погіршенням платіжної дисципліни. Отже, беручи до уваги проведений аналіз можна стверджувати, що структура фінансових ресурсів підприємства за звітний рік була задовільною, незважаючи на наявність значної дебіторської заборгованості.

2.3. Ретроспективний аналіз фінансового стану ТОВ «МакБуд»

Аналіз фінансового стану підприємства характеризується фінансовими ресурсами, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з контрагентами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [33, с.128].

Фінансова стійкість передбачає, що ресурси повинні окупуватися за рахунок грошових надходжень від господарської діяльності, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування [35, с.150].

Розглянемо основні показники фінансової стійкості в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Показники фінансової стійкості ТОВ «МакБуд» за 2014-2018рр.

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	2014	2015	2016	2017	2018	Нормативне значення
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Валюта балансу	0,13	0,12	0,11	0,04	0,03	0,5

продовження таблиці 2.5								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Коефіцієнт фінансової залежності	Валюта балансу / Власний капітал	7,62	7,75	8,97	21,59	29,9	2
3	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу)	Поточні зобов'язання підприємства / Валюта балансу	0,11	0,4	0,54	0,29	0,11	0,5
4	Власний оборотний капітал	Власний капітал - Необоротні активи	918,0	960,4	975,1	1093,3	- 3230	
5	Коефіцієнт маневрування власного капіталу	Власний оборотний капітал / Валюта балансу	0,09	0,09	0,03	0,01	-0,04	≥0,1
6	Коефіцієнт покриття (платоспроможності)	Власний капітал / Зобов'язання підприємства	1,12	0,31	0,2	0,15	0,03	1
7	Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал + Довгострокові зобов'язання / Валюта балансу	0,88	0,59	0,45	0,7	0,89	1

Показник автономії показує наскільки підприємство незалежне від позикового капіталу. Він вказує яка частина активів підприємства сформована за рахунок власних коштів. Так у 2014 році 13% активів підприємства було сформовано за рахунок власних коштів, а вже у 2015 році він становив 12%. Значення показника за останні 3 роки теж нижче нормативного, крім того відбувається його зменшення, що в свою чергу свідчить про збільшення фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним до коефіцієнту фінансової автономії. За весь досліджуваний період показник перевищує нормативне значення. Також ми бачимо зростання даного коефіцієнта, що свідчить про зростання частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, а отже, набуття фінансової залежності.

Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу) показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості (він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю капіталу). На ТОВ «МакБуд» у 2016р показник набуває найвищого значення та є наближеним до

нормативного значення, що свідчить про більший ризик структури капіталу. У решті періоду цей коефіцієнт є нижчим від нормативу. Тобто фінансовий ризик для досліджуваного підприємства знижується.

Власний оборотний капітал представляє собою частину оборотних активів, профінансовану на довгострокових засадах. Він відображає достатньо стійку частину оборотних коштів. Чим більшою є його величина, тим стабільнішою буде діяльність підприємства. На ТОВ «МакБуд» власний оборотний капітал є присутнім за 2014-2017 роки. Причому спостерігається його зростання, що є позитивним і свідчить, що підприємство не лише може погасити поточні зобов'язання, але і має фінансові ресурси для розширення своєї діяльності. У 2018 році показник набуває від'ємного значення.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, а яка капіталізована. Чим більше значення цього коефіцієнта, тим ліпший фінансовий стан, оскільки створюються кращі можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами. За весь досліджуваний період значення показника значно нижче і не відповідає нормативу.

Коефіцієнт покриття (платоспроможності) характеризує можливість покриття боргів підприємства власним капіталом. Так ТОВ «МакБуд» протягом 2014 р. відповідало нормативному значенню, тобто покривало свої борги за рахунок власного капіталу. У 2015-2018 рр. показник показує негативну динаміку до зниження, крім того за цей період показник не сягнув нормативного значення.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує, яку частину активів балансу сформовано за рахунок стійких джерел. На ТОВ «МакБуд» у 2013-2018 рр. за рахунок стійких джерел сформовано від 77 % до 70% активів відповідно, при нормативному значенні 1.

Таким чином, ТОВ «МакБуд» у 2014-2018 рр. характеризується нестійким фінансовим становищем, частина показників мають тенденції до зниження та є нижчими від нормативних значень. Підприємство має високий рівень залежності

від зовнішнього фінансування, також на досліджуваному підприємстві зростає фінансовий ризик.

Аналізуючи фінансовий стан ТОВ «МакБуд», доцільно також розрахувати абсолютні показники фінансової стійкості. Абсолютні показники фінансової стійкості характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування. Співставленні величини запасів господарюючого суб'єкта з джерелами їхнього фінансування дозволяє визначити тип фінансового стану (таблиця 2.6).

Аналіз абсолютних показників оцінки фінансової стійкості показав, що підприємство у 2014рр. мало абсолютну фінансову стійкість; у 2015-2018рр. фінансовий стан знизився до типу нормальної фінансової стійкості.

В короткостроковій перспективі фінансовий стан підприємства оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які характеризують можливість своєчасних та повних розрахунків по короткострокових зобов'язаннях перед контрагентами.

Таблиця 2.6

Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості (визначення типу фінансового стану підприємства) за 2014-2018рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6
1. Загальна величина запасів	582,8	1474,1	2216,6	5227,0	3241,2
2. Наявність власних джерел формування запасів (власні кошти)	918,0	960,4	975,1	1093,3	-3230
3. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів Власні кошти + Довгострокові зобов'язання	8203,2	6094,4	11607,4	43394,6	75958,2
4. Загальна величина основних джерел формування запасів Власні кошти + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання	9283,8	10259,3	25522,8	61628,4	85574,3
5. Надлишок або нестача власних джерел формування запасів (ряд. 2 – ряд. 1)	335,2	-513,7	-1241,5	-4133,7	-6472,0
6. Надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів (ряд. 3 – ряд. 1)	7620,4	4620,3	9390,8	38167,6	72714,0

продовження таблиці 2.6					
1	2	3	4	5	6
7. Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів (ряд. 4 – ряд. 1)	8701,0	8785,2	23306,2	56401,4	8233,1
8. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	(1; 1; 1) абсолютна фінансова стійкість	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану

Аналіз ліквідності балансу підприємства дозволяє виявити найважливіші аспекти і слабкі позиції в діяльності суб'єкта господарювання та показує, за якими напрямками потрібно проводити таку роботу, аби домогтись поліпшення фінансового стану. Якщо підприємство не може підтримувати короткострокову платоспроможність, воно не буде в змозі підтримувати довгострокову здатність платити за боргами, також не буде в змозі задовольнити вимоги своїх акціонерів. Навіть якщо рентабельність є високою, компанія може виявитися банкрутом за умови, що короткострокові зобов'язання перед кредиторами не будуть погашені [37, с.254].

Для визначення ліквідності ТОВ «МакБуд» розрахуємо коефіцієнти ліквідності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Показники ліквідності ТОВ «МакБуд» за 2014-2018рр.

Назва показника	Алгоритм розрахунку	2014	2015	2016	2017	2018	Нормативне значення
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	8,32	2,37	1,69	3,28	8,26	1,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	Оборотні активи – Запаси / Поточні зобов'язання	7,78	2,02	1,54	2,99	7,93	1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кшл)	Грошові кошти та їх еквіваленти/Поточні зобов'язання	0	0,03	0,01	0,01	0,01	0,2

Згідно таблиці 2.7 можна зробити висновки про високий рівень ліквідності підприємства за період, що аналізується. Коефіцієнт поточної ліквідності за весь досліджуваний період значно перевищував нормативне значення. При значно високому коефіцієнті ліквідності виникають сумніви щодо ефективності використання оборотних активів підприємства. Значення коефіцієнта швидкої

ліквідності є значно вищим від нормативного за весь досліджуваний період. Оскільки коефіцієнт термінової ліквідності більше 1, то підприємство має низький фінансовий ризик, а значить потенційні можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності за період 2014рр. розрахувати неможливо через відсутність або незначну суму грошових коштів. У 2015-2018рр. коефіцієнт складає від 0,01 до 0,03 відповідно, що є вкрай погано, бо для нормального функціонування підприємства він повинен становити не менше 0,2.

Високе значення показників є негативним, адже свідчить надмірне відволікання ресурсів підприємства на формування грошових коштів, що призводить до неефективного використання наявних фінансових ресурсів.

Проаналізувати рівень віддачі ресурсів, дозволять показники ділової активності. Розраховані показники ділової активності для ТОВ «МакБуд» подані у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники ділової активності ТОВ «МакБуд» за 2014-2018рр.

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку	2014	2015	2016	2017	2018
1	Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід/ Валюта балансу	0,81	0,79	0,61	0,32	0,21
2	Середня тривалість обороту активів	360 / коефіцієнт оборотності активів	445	455,7	591	1125	1714
3	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід/ Власний капітал	6,17	6,13	5,49	6,93	6,22
4	Середня тривалість обороту власного капіталу	360 / коефіцієнт оборотності власного капіталу	57,35	58,73	65,57	51,95	57,88
5	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід/ Оборотні активи	0,84	0,82	0,66	0,33	0,23
6	Середня тривалість обороту оборотних активів	360 / коефіцієнт оборотності обор. активів	428,57	439	545,46	1090,9	1565,2
7	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід/ дебіторська заборгованість	1,01	1,17	0,81	0,39	0,25
8	Середня тривалість обороту дебіторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	356,43	307,69	444,44	923,1	1440

продовження таблиці 2.8							
9	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції /кредиторська заборгованість	6,87	15,4	1,12	1,14	9,71
10	Середня тривалість обороту кредиторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	52,4	23,38	321,43	315,79	37,08

Високе значення показника оборотності власного капіталу вказує на те, скільки товарів та послуг було продано на кожну гривню залучених від власників коштів. На ТОВ «МакБуд» даний показник становив 6,17 у 2014 році та 6,22 у 2018р., маємо зростання показника що є позитивним явищем.

Тривалість одного обороту власного капіталу для досліджуваного підприємства за досліджуваний період коливається у межах 57-65 спостерігається прискорення оборотності.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів в динаміці за 5 років значно знизився, що свідчить про зменшення виручки на одиницю обігових коштів.

Відбувається значне зростання середньої тривалості обороту оборотних активів, що є негативним явищем у діяльності підприємства. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в період з 2014 по 2018 рр. зменшився в динаміці, що є негативним явищем. В 2018 році середній термін погашення дебіторської заборгованості становив 1440 днів, у порівнянні з 2014 роком - 356 днів, тобто відбувається значне зростання даного показника майже у 4 рази, що є негативним явищем.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показує в скільки разів виручка перевищує кредиторську заборгованість. Відбувається значне зниження даного показника з 2014 по 2017 рік (з 6,87 до 1,14), а в 2018 році відбувся різкий скачок коефіцієнта до 9,71, що свідчить про погіршення платіжної дисципліни підприємства. У 2014 році ТОВ «МакБуд» могло повністю покрити свою кредиторську заборгованість за 52 дні, а вже в 2018 році підприємству для цього треба 37 днів. Тобто підприємство в змозі вчасно

розраховуватися з кредиторами і розрахунково-платіжна дисципліна покращується.

Для більшої наочності динаміку показників ділової активності ТОВ «МакБуд» покажемо у вигляді рисунку 2.3.

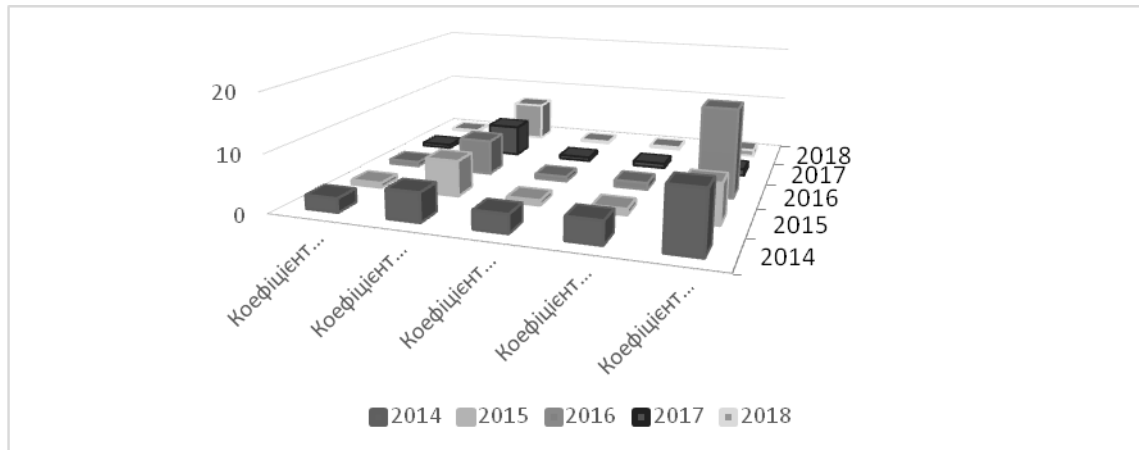

Рисунок 2.3. Динаміка показників ділової активності ТОВ «МакБуд» за 2014-2018рр.

Отже, зниження значення коефіцієнтів оборотності є ознакою спаду ділової активності, що негативно позначилось і на рентабельності та на зниженні ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

2.4. Оцінка прибутковості ТОВ «МакБуд»

Прибутковість підприємства можна вимірювати прибутком і рентабельністю. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Відносним показником ефективності роботи підприємства є рентабельність. Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках [32, с.78].

За даними фінансової звітності ТОВ «МакБуд» проаналізуємо рівень і динаміку фінансових результатів його діяльності (таблиця 2.9). За весь досліджуваний період чистий дохід від надання будівельних послуг за досліджуваний період має стійкі тенденції до зростання. З 2014 по 2015 рік показник зріс на 5,6%; у 2016 рік порівнянні з 2015 роком показник зріс на 93%; за 2017 рік чистий дохід збільшився майже удвічі або на 26,5%. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком спостерігається зменшення темпів росту показника на 9,1%.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «МакБуд» у 2014-2018 рр.

Показник, тис.грн	2014	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення, тис.грн				Відносне відхилення, %			
						2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018- 2017
1. Чистий дохід від реалізації	7509,3	8100,3	15633,4	19783,5	17788,4	591,0	7533,1,1	4150,1	-1995,1	107,8	193,0	126,5	89,9
2. Інші операційні доходи	0,3	243,0	64,0	6,4	1083,0	242,7	-179,0	-57,6	1076,6	81000,0	26,34	10,0	16921
3. Інші доходи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Разом доходів	7509,6	8343,3	15697,4	19789,9	18871,4	833,7	7354,1	4071,8	-948,5	111,10	188,1	120,1	95,4
5. Собівартість реалізованої продукції	7425,5	7445,9	15582,7	19654,5	17263,9	20,2	8136,8	4071,8	-2390,6	100,27	209,3	126,12	87,8
6. Інші операційні витрати	10,0	795,7	37,9	38,2	1115,6	695,7	-757,8	0,3	1077,4	7957,0	4,76	10,8	2020,4
7. Інші витрати	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Разом витрати	7435,5	8241,6	15620,6	19692,7	18379,5	806,1	7379,0	4072,1	-1313,2	110,8	189,5	126,1	93,3
9. Фінансовий результат до оподаткування	74,1	101,7	76,8	97,2	491,9	27,6	-24,9	20,4	394,7	137,2	75,5	126,6	506,6
10. Податок на прибуток	20,2	18,3	13,8	17,5	88,5	-1,3	-4,5	3,7	71	90,6	75,4	126,8	505,7
11. Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності	53,9	83,4	63,0	79,7	403,4	35,5	-20,4	16,7	323,7	154,7	75,54	126,5	506,1

Зростання чистого доходу підприємства оцінюється позитивно і свідчить про підвищення обсягів надання послуг, конкурентоспроможність підприємства.

Інші операційні доходи підприємства в 2014 році склали 0,3 тис. грн., вже у 2015 році вони в абсолютному вимірі склали 243 тис. грн, що є більшим від 2014р. у 810 разів. У 2017 році спостерігається зниження показника – темп росту склав 73,66. Причиною змін є зменшення у звітному періоді доходу від оренди активів, доходу від реалізації оборотних активів тощо. У 2018 році операційні доходи у порівнянні з 2017 роком різко зросли у 169 разів.

Інших доходів підприємство не отримувало. Всього доходи ТОВ «МакБуд» у 2018 році у в порівнянні з 2014 роком збільшувались, аналогічно до зростання чистого доходу.

Разом з тим, спостерігається зростання витрат підприємства. Що стосується собівартості, то величина її приросту складає у 2017 році в порівнянні з 2016 роком 26%, що є рівним зростанню чистого доходу. У 2018 році цей показник знизився на 12,2 %.

Величина інших операційних витрат також характеризується у 2015 році в порівнянні з 2014 роком збільшенням у 79 разів, причинами чого були сумнівні борги, економічні санкції, що застосовуються до підприємства тощо. Вже у наступні періоди значення інших операційних витрат знижується, що свідчить про покращення платіжної дисципліни. У 2018 році показник збільшився у порівнянні з 2017 роком у 20 разів. Інші витрати виникли на підприємстві за досліджуваний період не виникали.

На основі аналізу звіту про фінансові результати можна говорити що фінансово-господарська діяльність ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018 років була ефективною. Фінансовий результат до оподаткування має тенденції до зростання. За весь досліджуваний період підприємство отримувало прибуток, що є позитивним явищем, оскільки постійне збільшення чистого прибутку – це стале джерело фінансування розвитку виробництва, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності.

Для більшої наочності варто проаналізувати динаміку фінансових результатів графічним методом (рис.2.4).

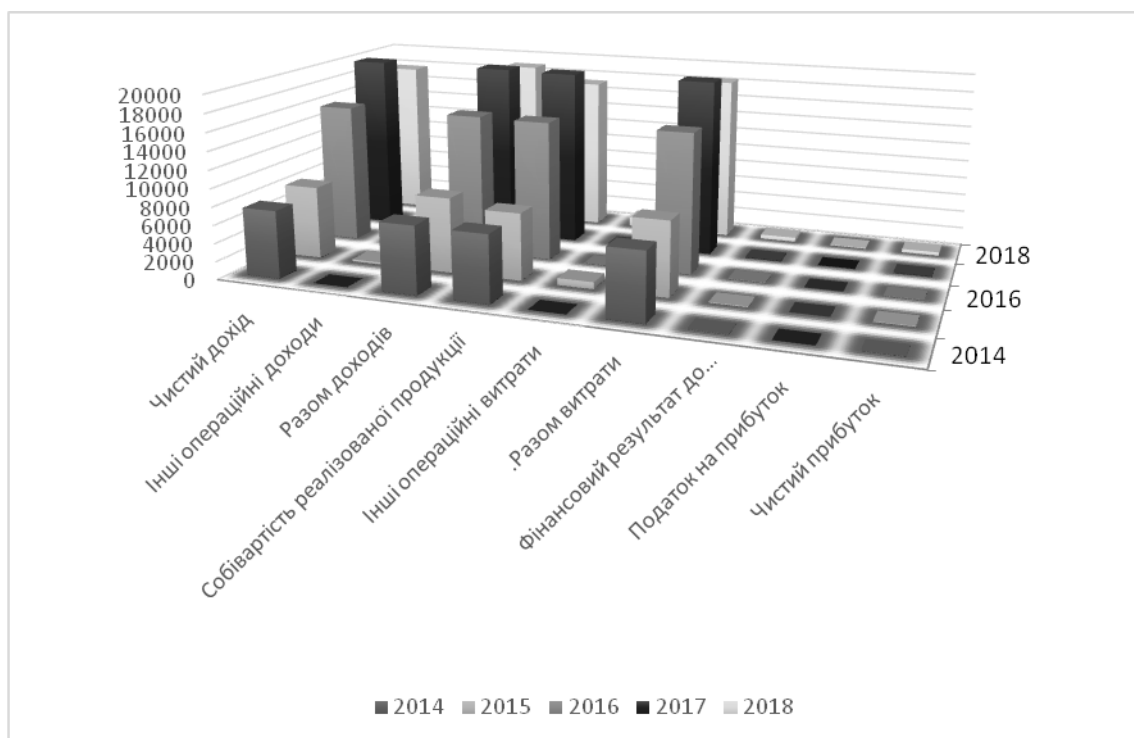

Рисунок 2.4. Аналіз фінансових результатів ТОВ «МакБуд» у 2014-2018 рр.

Крім оцінки джерел формування результатів діяльності підприємства для оцінки кінцевих результатів діяльності підприємства застосовують і відносні показники [32, с.89].

Позитивна динаміка усіх показників рентабельності – до зростання.

Обчислимо показники рентабельності та проведемо їх аналіз в таблиці 2.10.

Як свідчить таблиця, досліджуване підприємство є прибутковим та рентабельним. За абсолютним показником прибутку спостерігається зростання, а відносні показники мають наступні тенденції.

Рентабельність підприємства показує, яку частку чистого прибутку приносить кожна одиниця активів. Ця частка у 2014 році становила 1,17 тис грн. прибутку, а у 2018 р. вона знизилася на 0,37% і склала 0,55%. Така тенденція негативна, адже підприємству кожна одиниця активів стала приносити менше прибутку.

Таблиця 2.10

Аналіз динаміки показників рентабельності ТОВ «МакБуд» за 2014 - 2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення	
						за сумою, тис.грн	(%)
1. Чистий дохід, тис. грн.	7509,3	8100,3	15633,4	19783,5	17788,4	10279,1	236,9
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	7425,5	7445,9	15582,7	19654,5	17263,9	9838,4	232,5
3. Чистий прибуток, тис. грн.	53,9	83,4	63,0	79,7	403,4	349,5	748,2
4. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	5832,95	9771,55	17891,05	43575,6	73601,4	67768,5	1261,8
4.1. Вартість активів на початок року	2382,1	9283,8	10259,3	25522,8	61628,4	59246,3	2587,1
4.2. Вартість активів на кінець року	9283,8	10259,3	25522,8	61628,4	85574,3	76290,5	921,8
5. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	5445,0	9441,25	16775,2	41460,3	18371,3	12926,3	337,4
5.1. Вартість оборотних активів на початок року	1905,1	8984,9	9897,6	23652,8	59867,8	57962,7	3142,5
5.2. Вартість оборотних активів на кінець року	8984,9	9897,6	23652,8	59867,8	79485,2	70500,3	884,6
6. Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	1189,95	1269,5	2083,6	2849,5	2856,6	1666,7	240,1
6.1. Вартість власного капіталу на початок року	1163,0	1216,9	1322,1	2845,1	2853,9	1690,9	245,4
6.2. Вартість власного капіталу на кінець року	1216,9	1322,1	2845,1	2853,9	2859,2	1642,3	234,9
7. Витрати підприємства, тис. грн.	7435,5	8241,6	15620,6	19692,7	18379,5	10944	247,2
8. Доходи підприємства, тис.грн	7509,6	8343,3	15697,4	19789,9	18871,4	11361,8	251,3
9. Рентабельність підприємства (активів) , %	0,92	0,85	0,67	0,18	0,55	-0,37	59,8
10. Рентабельність оборотних активів, %	0,98	0,88	0,37	0,19	2,2	1,22	224,5
11. Рентабельність власного капіталу, %	4,52	6,57	3,02	2,79	14,1	9,58	311,9
12. Рентабельність діяльності, %	0,72	1,01	0,4	0,4	2,2	1,48	305,6
13. Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг) , %	101,13	108,79	100,73	100,68	103,03	1,9	101,9

Отже, активи у 2018 році використовуються менш ефективно. Необхідно відзначити позитивну динаміку до зростання величини середньорічної вартості активів у 2018 році на 67768,5 тис.грн. або 1261,8%.

Рентабельність оборотних активів має таку ж саму ситуацію як і вище вже названа рентабельність підприємства, так як за досліджуваний період на підприємстві спостерігається наявність прибутку. На 1 грн. середньорічної вартості оборотних активів підприємства припадає 0,98 та 2,2 грн. прибутку, відповідно у 2014 та 2018 роках.

Показники рентабельності власного капіталу набувають значно вищого значення ніж попередні показники. На 1 грн. середньорічної вартості власного капіталу підприємство отримує 4,52 та 14,1 грн. прибутку, відповідно у 2014 та 2018 роках. У проміжних роках дослідження показник набуває значно більших значень. Це свідчить, що капітал будівельного підприємства використовується ефективніше ніж активи.

Рентабельність продукції за весь досліджуваний період становила близько 100%. Даний показник показує, скільки отримано валового прибутку з 1 грн. понесених витрат. Такий результат свідчить про позитивну динаміку діяльності підприємства.

Отже, по підприємству спостерігається динаміка до збільшення показників рентабельності у 2018 році. Дане явище свідчить про те, що прибутковість діяльності підприємства зростає.

Для більшої наочності варто проаналізувати динаміку показників рентабельності графічним методом (рис.2.5).

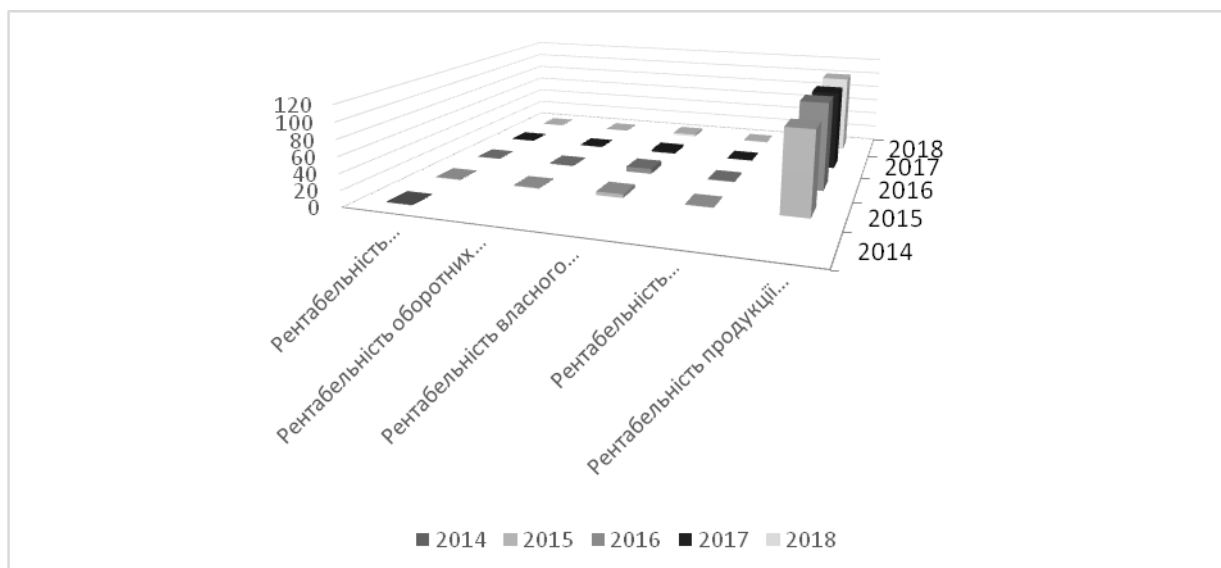

Рисунок 2.5. Динаміка основних показників рентабельності ТОВ «МакБуд» за 2014 - 2018 рр.

Отже, підприємству слід активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення процесу надання послуг, підвищення конкурентоспроможності виконаних замовлень, це і буде сприяти зростанню рентабельності підприємства

Висновок до розділу 2

За період з 2014 по 2018 р. щорічно спостерігалось зростання вартості майна ТОВ «МакБуд». Це свідчить про більше розгортання виробничої діяльності. На кінець 2018 року майно підприємства збільшилось на 23975,9 тис.грн., що є позитивною характеристикою діяльності підприємства.

З кожним роком збільшується вартість власного капіталу. Це відбувається за рахунок зростання чистого прибутку підприємства та погашення неоплаченого капіталу засновниками. Довгострокові зобов'язання за весь аналізований період мають тенденції до збільшення, що характеризує здійснення підприємством інвестиційної діяльності. Поточні зобов'язання кожного року збільшуються, що робить підприємство залежним від кредиторів.

У 2014-2018 рр. ТОВ «МакБуд» характеризується нестійким фінансовим становищем, частина показників мають тенденції до зниження та є нижчими від

нормативних значень. Підприємство має високий рівень залежності від зовнішнього фінансування, також зростає фінансовий ризик.

Підприємство у 2014рр. мало абсолютну фінансову стійкість; у 2015-2018рр. його фінансовий стан знизився до типу нормальної фінансової стійкості. За цей же період спостерігається високий рівень ліквідності підприємства.

Зниження значення коефіцієнтів оборотності на підприємстві є ознакою спаду ділової активності, що негативно позначилось і на рентабельності та зниженні ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Звіту про фінансові результати засвідчив, що фінансово-господарська діяльність ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018 років була ефективною. Фінансовий результат до оподаткування має тенденції до зростання. За весь досліджуваний період підприємство отримувало прибуток, що є позитивним явищем, оскільки постійне збільшення чистого прибутку – це стає джерело фінансування розвитку виробництва, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності.

Для того щоб продовжувати ефективне функціонування його діяльності, необхідно намітити основні напрямки поліпшення поточного стану й здійснити заходу, які допоможуть досягти високої прибутковості діяльності підприємства, ефективності використання всіх його коштів, незалежності від зовнішніх, навіть короткострокових кредитів і позик.

РОЗДІЛ 3 ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «МакБуд» ДЛЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

3.1. Фінансово-економічні заходи щодо покращення фінансового стану досліджуваного підприємства

Підприємство повинно мати конкурентні переваги, щоб бути конкурентоспроможним. Отримання конкурентних переваг можливе за умови підвищення ефективності власної діяльності та вдосконалення фінансового стану. Удосконалення фінансового стану може бути досягнуто за рахунок мобілізації явних та прихованих резервів підприємства. Пошук резервів проводиться шляхом всебічного аналізу всіх складових діяльності.

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок продажу частини основних фондів, збільшення виручки від реалізації, рефінансування дебіторської заборгованості (збільшення вхідних грошових потоків).

Скорочення вихідних грошових потоків може відбуватися за рахунок зниження витрат, які відносяться на собівартість продукції, зниження витрат, які покривають за рахунок прибутку, повернення капіталу, який був залучений на фінансовому ринку.

Головним внутрішнім резервом покращення платоспроможності підприємства є зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибуток. Сукупність факторів, що впливають на величину собівартості включає: обсяг виробництва, номенклатуру та асортимент продукції, технічний рівень виробництва, організацію виробництва та умов праці, ціна одиниці продукції, що реалізується.

Зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат є головним з основних напрямів пошуку резервів. Сюди відносять економію усіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві. Підвищення продуктивності праці та зниження трудомісткості продукції можна

досягнути шляхом механізації та автоматизації виробництва, розробки та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Крім цього слід підвищувати вимоги щодо застосування вхідного контролю за якістю сировини та матеріалів від постачальників, комплектуючих виробів та напівфабрикатів [52, с. 95].

Збільшення виручки від реалізації є основним заходом поліпшення фінансового стану. На обсяг виручки від реалізації впливають обсяги реалізованої продукції та ціни одиниці продукції, що реалізується [47, с. 61].

Надзвичайно актуальним для покращення фінансового стану є оптимізація збутової політики підприємства. Бажаний результат можна отримати помірними зменшеннями цін, наданням знижок покупцям, застосуванням реклами. Оптимізація дебіторської заборгованості передбачає вибір найбільш доцільних строків платежів та форм розрахунків із споживачами, надання відстрочки платежу споживачам [53].

Одним із шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів, яка передбачає проведення реструктуризації активів підприємства, заходи, пов'язані зі зміною структури та складу активів балансу, перетворення наявних матеріальних та фінансових активів підприємства в грошову форму [49, с. 25].

Реструктуризація активів передбачає наступні заходи.

1. Мобілізація прихованих резервів. Частина капіталу, що не відображена в балансі називають прихованими резервами. Їх розмір дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю. Виявляють та мобілізують приховані резерви з допомогою таких методів: експертного, методу зовнішнього порівняльного аналізу, методу внутрішнього порівняльного аналізу, методу функціонально-вартісного аналізу, реінжинірингу бізнес-процесів [55].

2. Використання зворотного лізингу – господарської операції, що передбачає продаж основних фондів з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів в оперативний або фінансовий лізинг.

3. Здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі.

4. Оптимізація структури розміщення оборотного капіталу, тобто зменшення частки низьколіквідних оборотних засобів, запасів, сировини та матеріалів, незавершеного виробництва тощо.

5. Продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів основних фондів. За рахунок цієї операції підприємство може отримати інвестиційні ресурси для перепрофілювання виробництва на більш прибуткові види діяльності.

6. Рефінансування дебіторської заборгованості, що полягає у перетворенні дебіторської заборгованості в інші ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення.

Окремим напрямом покращення фінансового стану є його прогнозування і моніторинг, який передбачає:

- моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства;
- розробку підготовчих планів і заходів із зниження проблемних ситуацій зовнішньої вразливості підприємства;
- впровадження планів практичних заходів;
- координацію дій всіх учасників і контроль за та їх результатами.

Виконуючи вказані умови, можна забезпечити систему моніторингу кожної із складових економічної стійкості підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку [48].

Отже, першочерговим етапом у покращання фінансового стану досліджуваного підприємства є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.

3.2. Нарощення виробничих потужностей як важлива складова успішної стратегії розвитку підприємства

Прибутковість підприємства є головною умовою подальшого розширення виробництва та його технологічного вдосконалення. Господарську діяльність підприємства завжди покращить вибір правильної стратегії будівельного підприємства. Вибір стратегії здійснюється керівництвом на основі аналізу факторів, що характеризують стан будівельного підприємства, з урахуванням результатів аналізу портфеля замовлень, а також характеру і сутності реалізованих стратегій [53, с.135]. Вирішальну роль при виборі стратегії росту будівельного підприємства відіграють стан галузі й позиція будівельного підприємства на ринку. Сильні будівельні підприємства повинні прагнути до максимального використання можливостей, породжуваних їх лідируючим положенням, і до зміцнення цього положення. Слабкі обирають ті стратегії, що можуть призвести до збільшення їх потенціалу інакше вони покинуть цей сектор ринку [50, с.61-62].

Виробнича потужність будівельно-монтажних підприємств дорівнює її потенційним можливостям з виробництва будівельно-монтажних робіт, створенню будівельної продукції, наданню будівельних послуг при повному використанні знаходяться в їх розпорядженні виробничих ресурсів (трудових, машинних, матеріальних) і при мінімальних витратах виробництва.

Основними чинниками, які визначають величину виробничої потужності підприємства, є:

- склад і кількість встановлених машин, механізмів, агрегатів і т.д.;
- техніко-економічні норми використання машин, механізмів та ін.;
- ступінь прогресивності техніки і технології виробництва;
- фонд часу роботи устаткування;
- рівень організації виробництва і праці;
- виробнича площа підприємства (основних цехів);
- намічена номенклатура і асортимент продукції, яка безпосередньо впливає на трудомісткість виробництва продукції на даному устаткуванні.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «МакБуд» частину виробничої потужності складають наступні машини, механізми, агрегати: автокран КС-5473, автомобілі бортові ЗІЛ-130, компресор ПКС-5, зварювальний агрегат АСБ-309, глибинний вібратор ІВ-47, екскаватор, краскопульт СО-61, бульдозер, автогрейдер, каток, автосамоскиди МАЗ 5334 та ММЗ-55[46].

Основними факторами, що визначають виробничу потужність будівельно-монтажного підприємства є якісні характеристики всіх ресурсів, що беруть участь і застосовуються в процесі будівельного виробництва, професійний склад кадрів, стан парку будівельних машин і механізмів.

Внутрішньовиробничі резерви поліпшення використання діючих виробничих потужностей поділяються на екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивні передбачають резерви збільшення корисного часу роботи обладнання в межах режимного фонду та включають усунення внутрізмінних і цілоденних простоїв обладнання, а також скорочення тривалості планових ремонтів. Інтенсивні резерви включають в себе заходи по більш повному завантаженні устаткування за одиницю часу, підвищення кваліфікації робітників, більш повне використання продуктивності машин, збільшення випуску придатної продукції і т. п.

Збільшення виробничої потужності можливо за рахунок:

- введення в дію нових і розширення діючих цехів;
  - реконструкції;
  - технічного переозброєння виробництва;
- організаційно-технічних заходів, з них:
- збільшення годин роботи обладнання;
  - зміна номенклатури продукції або зменшення трудомісткості;
  - використання технологічного обладнання на умовах лізингу з поверненням в терміни, встановлені лізинговою угодою.

Стратегічне планування дозволяє визначити той обсяг робіт, який можна виконати в одиницю часу, наприклад за місяць або рік. Потужність може бути виражена в грошовому вираженні, а також в нормативних затратах або фізичних

одиницях. При цьому враховуються можливості трудового колективу, будівельної техніки, підсобних виробництв, складів, служб і т.д.

З точки зору мінімізації питомих витрат треба прагнути до повного завантаження виробничої потужності. Однак повне завантаження заблокує виконання нового, можливо, більш вигідного замовлення, тому деякий резерв виробничої потужності може бути корисний. До того ж нерівномірність надходження замовлень і відсутність галузевого планування все одно призведе до того, що між замовленнями можливі простоя. Тому підвищення гнучкості, адаптивності виробництва – один із способів підвищення його ефективності

Визначення виробничої потужності будівельно-монтажного підприємства полягає у визначенні параметрів, а не її величини. Це можна пояснити тим, що потужність коливається залежно від обсягу і структури портфеля замовлень на виконання будівельно-монтажних робіт, складу і характеру об'єктів, що підлягають зведенню, структури виконуваних будівельно-монтажних робіт та інших об'єктивних виробничих факторів.

Потужності з виконання будівельно-технологічних робіт на об'єктах виробничої програми пов'язують визначення виробничих можливостей будівельно-монтажного підприємства за його об'єктами та структурними підрозділами. Іншими параметрами потужності є бази з виготовлення конструкцій, переробки матеріалів, пропускна здатність підрозділів виробничо-технологічного.

Визначення виробничої потужності полягає в розрахунку варіантів використання виробничих ресурсів у відповідності з конкретними можливостями формування портфеля замовлень і у встановленні на основі цього оптимального варіанту завантаження будівельно-технологічних комплексів, при якому забезпечується отримання максимального виробничого результату – прибутку.

Для розрахунку рівня використання виробничої потужності необхідно визначити середньорічну виробничу потужність – потужність, яку має підприємство у середньому за рік з врахуванням введеної та ліквідованої потужності.

Таблиця 3.1.

Середньорічна виробнича потужність ТОВ «МакБуд», тис. грн.

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Виробнича потужність на початок року	15655,13	16822,59	16016,12	14661,62	14140,00
Введена потужність	3866,12	1641,11	666,32	188,38	335,60
Ліквідована потужність	2698,64	2447,58	2020,82	710,00	473,60
Середньорічна виробнича потужність	16822,61	16016,12	14661,62	14140,00	14002,00

Використовуючи проведені розрахунки проаналізуємо величину виробничої потужності ТОВ «МакБуд» за останні 5 років [46].

Результати розрахунків зведені та представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Рівень використання виробничої потужності ТОВ «МакБуд»

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Середньорічна виробнича потужність, тис. грн.	16822,61	16016,12	14661,62	14140,00	14002,00
Фактичне виробництво продукції, тис. грн.	7509,3	1100,3	15633,4	19783,5	17788,4
Рівень використання виробничої потужності	0,44	0,07	1,07	1,39	1,27

Аналіз показав, що виробничі потужності ТОВ «МакБуд» використовуються ефективно. Відслідковується позитивна динаміка зростання показника рівня використання виробничої потужності, а отже, рівень управління ним є високим. Для ТОВ «МакБуд» напрям підвищення ефективності виробничої діяльності є актуальним та має багато варіантів заходів щодо їх реалізації. До кінця 2019 року, як і було заплановано, підприємство завершить побудову житлового комплексу ЖК Щастя, що за адресою м. Тернопіль, вул. Тарнавського, 7. На сьогодні ТОВ «МакБуд» також реалізує програму модернізації вже введених в експлуатацію потужностей[46].

Враховуючи масштабну перспективну виробничу діяльність підприємства, може виникнути потреба розширення виробничої бази або підвищення рівня

ефективності використання наявної виробничої потужності екстенсивним або інтенсивним шляхом. Так як підприємство працює в кілька змін і резервів для підвищення ефективності виробничої діяльності екстенсивним шляхом немає, необхідно застосовувати інтенсивний.

Стратегією покращення виробничо-господарської діяльності ТОВ «МакБуд» може стати нарощення виробничих потужностей. Тому для ТОВ «МакБуд» доцільно провести модернізацію виробничих потужностей. Зокрема, замінити окрему будівельну техніку на сучасну, більш точну та досконалу. Це дозволить: зменшити собівартість побудованої площі; вивільнити частину фонду робочого часу робітників; підвищити загальний рівень прибутку підприємства; збільшити виробничу програму.

Перспективи розвитку будівельного комплексу пов'язані з вирішенням таких проблем:

- активного впровадження різних форм власності;
- застосування сучасних будівельних технологій;
- підвищення технічного рівня на підприємствах усіх ланок комплексу;
- збільшення потужності будівельної ланки та підвищення її конкурентоспроможності для закріплення на ринку будівельних послуг;
- активного розширення сировинної бази комплексу за рахунок використання величезних обсягів відходів промислового виробництва;
- ефективного узгодження військового будівництва зі схемами розвитку і розміщення продуктивних сил;
- зниження техногенного навантаження на природне середовище та забруднення його компонентів.

3.3. Розробка інвестиційного проекту для підвищення ефективності діяльності ТОВ «МакБуд» на умовах бенчмаркінгу

Усі резерви підвищення ефективності використання виробничих потужностей можна звести до двох груп резервів – інтенсивні й екстенсивні. При наявності стабільного попиту на продукцію галузі й сировинні ресурсів на їхнє

виробництво напрямки поліпшення використання визначаються необхідністю реалізації резервів найбільш повного завантаження устаткування (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Напрямки підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємства

Тип ефективності використання виробничих потужностей, ефективності виробництва	Оновлення виробничих потужностей	Введення потужностей	Рівень амортизації в структурі собівартості продукції, вид амортизації	Тип амортизаційної політики на макrorівні
Фондомісткість, екстенсивний	модернізація виробничих потужностей, заміна зношених основних засобів новішими, реконструкція обладнання	введення нових потужностей, зростання капітальних вкладень	від 1% до 5%, лінійний	регресивна
Фондозберегаючі, інтенсивний	технологічні нововведення, наукомістке оновлення виробничих потужностей	введення нового виробничого апарату з оновленням технологічного ланцюжка	більше 7%, прискорений	прогресивна

Найбільш прогресивним є інтенсивний тип ефективності використання виробничих потужностей. Тому для ТОВ «МакБуд» доцільно провести модернізацію виробничих потужностей. Зокрема, замінити будівельну техніку на сучасну, більш точну та досконалу. Це дозволить: зменшити собівартість будівництва; вивільнити частину фонду робочого часу робітників; підвищити загальний рівень прибутку підприємства; збільшити програму будівництва.

Оновлювати виробничі потужності можна двома шляхами: або замінюючи старі засоби праці, або додаючи до існуючих старих засобів праці нові. В обох випадках середній вік існуючих основних фондів скорочується, при цьому кількісне збільшення виробничих потужностей шляхом введення нових приводить до оновлення всієї сукупності потужностей.

Для ефективного використання наявних на підприємстві виробничих потужностей та отримання відчутних покращень у діяльності першочерговими підприємство має ставити заходи щодо своєчасної заміни морально застарілого устаткування, техніки, організації прискореного введення в експлуатацію придбаної нової техніки; удосконалення організації матеріально-технічного забезпечення підприємств та технічного обслуговування сучасних систем машин; запровадження прогресивних форм організації виробництва і праці; застосування сучасних ефективних систем матеріального стимулювання робітників та інженерно-технічних працівників; підвищення професійно-кваліфікаційного рівня персоналу, що обслуговує виробничі потужності; залучення інвестиційних ресурсів українських і зарубіжних інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємств; широкого застосування лізингових операцій.

Оптимізаційна процедура була проведена безпосередньо для ведучої частини технологічного устаткування підприємства, за результатами якої побудовано тактичний графік оптимальної заміни устаткування основного виробничого цеху ТОВ «МакБуд» (табл. 3.4).

На основі проведеної оптимізації використання амортизаційних відрахувань здійснюють вибір та обґрунтування методу амортизації основного капіталу. При виборі економічно обґрунтованого методу амортизації необхідно дотримуватися наступних принципів: обачності, який передбачає дотримання чіткої відповідності об'єкта основних засобів та способів нарахування його зношення; очікування майбутніх економічних вигод, що дозволяє обрати ціль проектування амортизації та визначити напрям його реалізації – забезпечити швидке зношення та відповідне оновлення технічної бази виробництва чи зменшити у першій половині експлуатації основних фондів розміру відрахувань і, таким чином, скоротити витрати у звітному періоді та розмір податку на прибуток; диференціації, зумовлений неоднорідністю засобів праці і передбачає обмеження сфер застосування методів амортизації конкретними групами основних фондів.

Оптимізаційне вирішення доцільності заміни ведучого устаткування цеху
ТОВ «МакБуд»

Періоди		Роки планового періоду				
		1	2	3	4	5
Вікові групи виробничих потужностей	0-5	зберегти	зберегти	зберегти	зберегти	зберегти
	5-10			зберегти	замінити	зберегти
	10-15				замінити	зберегти
	15-20					замінити
Оптимальне вирішення		зберегти	зберегти	зберегти	замінити	зберегти

Таким чином, провівши оптимізаційну процедуру, можна стверджувати, що найбільш виправданим з економічної точки зору є виведення устаткування терміном експлуатації 10-15 років у четвертому плановому періоді, оскільки саме за цей час обладнання практично повністю використає свій внутрішній ресурс, при цьому не завдаючи збитків підприємству щодо його обслуговування та використання.

Більшість підприємств України неспроможна власними коштами здійснювати технічне оснащення виробництва та фінансувати інвестиційні проекти. Промислові підприємства, як правило, не здатні оплачувати відразу придбання нової техніки, хоча поступове повернення – у більшості випадків – можуть здійснювати за рахунок доходів від її експлуатації. При цьому і виробники промислової техніки не в змозі допомогти споживачам вирішити цю проблему, так як самі потребують значних оборотних коштів для організації виробництва.

У зв'язку з нестабільним фінансовим становищем, ТОВ «МакБуд» так само не має можливості залучити достатню кількість коштів для заміни, ремонту та модернізації виробничих потужностей. Підприємство потребує оновлення виробничих потужностей, в технічному озброєнні і переозброєнні діючих виробничих потужностей, впровадження конкурентної техніки, техніки нових поколінь.

Серед сучасних методів підвищення конкурентоспроможності присутній доволі ефективний інструменту менеджменту під назвою бенчмаркінг. Ключовою

особливістю бенчмаркінгу є його творчий характер, орієнтація на кращі практики з подальшим синергуванням результатів, що дозволяє не лише досягати рівня конкурентів, але і перевершити його. Така якість цього інструменту менеджменту стає особливо актуальною в тих випадках, коли економічна ситуація розвивається динамічно, і зберегти, а тим більше збільшити частку ринку через жорстку конкуренцію стає вкрай важко. Здобути безперечні конкурентні переваги і випередити на крок конкурентів – ця задача повинна стати першочерговою для вітчизняних підприємств, зокрема будівельних компаній.

При спорудженні об'єктів нерухомості будівельні компанії м. Тернопіль ПП «Інвест Родина», ПП «Матла», ПП «Креатор-Буд» у свій час зверталися до фінансового інструменту – лізингу. Компанія «Креатор-Буд» двічі користувалася послугами лізингової компанії: при спорудженні пам'ятника Незалежності на Театральному майдані та пам'ятника Небесній сотні на площі Героїв Євромайдану. Орендували маніпулятор. «Інвест Родина» при зведенні офісних приміщень по вулиці Чорновола скористалася лізингом самоскидів. Компанія Матла при будівництві підземних паркінгів на вулицях Київській та на Тролейбусній використовувала спецтехніку у лізинг. Застосування лізингу дало підприємствам економію власного часу, податкові переваги та комплекс сервісних послуг, адміністрування страхових, гарантійних випадків, проходження технічного обслуговування, технічну допомогу на дорогах, 24-годинну лінію підтримки клієнтів та багато інших послуг [57, 58,59].

Тому найбільш прийнятним варіантом для роботи виробництва є укласти договір лізингу, саме він, в даний час, є єдиною перспективною формою залучення інвестицій у підприємство.

Для реалізації проекту оновлення можна скористатися послугами фінансової компанії «Альта капітал». «Альта капітал» в рамках лізингового продукту «Лізинг спецтехніки» пропонує такі лізингові продукти: Лізинг будівельної техніки; Екскаватор в лізинг; Лізинг б/в будівельної техніки; Лізинг б/в спецтехніки для фізичних осіб як альтернатива кредиту; Лізинг самоскидів, що були у використанні; Лізинг б/в екскаватора; Лізинг екскаваторів, що були у

використанні; б/в JCB в лізинг; б/в Scania в лізинг; б/в Renault в лізинг; б/в Volvo в лізинг; б/в MAN в лізинг; б/в Foton в лізинг; Scania в лізинг; DAF в лізинг; Volvo в лізинг; Vodex в лізинг; Лізинг для приватних підприємців; лізинг для фізичних осіб; кредит на спец техніку; кредит для бізнесу; Wielton в лізинг; самоскид в лізинг; Foton в лізинг; New Holland в лізинг; Doosan в лізинг; Hitachi в лізинг; лізинг міні-навантажувача; міні-екскаватор в лізинг; кредит на будівельну техніку[56].

Для того, щоб визначити прибутковість фінансової оренди (лізингу), розрахувати грошовий потік даного підприємства в наступних двох випадках:

а) підприємство набуває необхідне обладнання у власність за договором купівлі-продажу, з використанням отриманого банківського кредиту;

б) підприємство набуває те ж майно за договором лізингу.

Для аналізу візьмемо наступні дані:

- вартість обладнання без урахування ПДВ - 8 млн. грн.;
- податок на прибуток - 18%;
- термін оренди / кредити - 3 роки;
- процентна ставка - 16%;
- лізингова маржа - 4%;
- норма амортизації - 11,1% (тобто, термін амортизації - 9 років);
- погашення заборгованості за кредитом / оренди рівномірно один раз на квартал.

Оскільки грошові потоки у разі купівлі, і в разі лізингу означають для підприємства витрати, перевагу надамо варіанту, який мінімізує загальну суму витрат. Розрахунок витрат грошових потоків покупця обладнання, що використовує позикові кошти для придбання основних засобів у власність, ми представили в таблиці 3.5. Для забезпечення порівнянності цих двох методів розрахунку визначає відсоток кредит на основі методу ануїтетів.

Таблиця 3.5.

Розрахунок витрат грошових потоків на придбання обладнання
за рахунок кредиту

Витрати	Кредитна сума, тис. грн.
Повернення кредиту	8000
Повернення відсотків за кредит	2664
Податок на прибуток	1930
Чистий вплив грошових коштів позичальника	12594

Спрощена версія розрахунку величини видаткової частини потоку грошових коштів лізингодержувача для придбання ним у власність за допомогою лізингу необхідних для виробництва основних засобів представлена в таблиці 3.6

Таблиця 3.6.

Розрахунок витрат грошових потоків на придбання обладнання
за рахунок лізингу

Витрати	Кредитна сума, тис. грн.
Лізингові платежі	12430
Чистий вплив грошових коштів лізингодержувача	12430

Порівнявши дані наведені в таблицях 3.5 і 3.6 можна констатувати, що витрати позичальника з повернення кредиту, узятому на придбання основних засобів, значно збільшаться, у порівнянні з лізинговим кредитуванням. Це зумовлено тим, що підприємству доведеться вишукувати необхідні для погашення кредиту кошти з прибутку, яка залишиться у нього після оподаткування, тобто за рахунок цього фактора відбудеться подорожчання нашого інвестиційного проекту.

У результаті порівняння параметрів потоків грошових коштів показано, що загальні витрати позичальника з повернення кредиту виявилися помітно більше, ніж ті витрати, які поніс лізингодержувач за договором лізингу.

Таким чином, перевищення витрат по кредиту над витратами по лізингу склало $12594 - 12430 = 164$ тис. грн.

А отже, можна зробити висновок, що чистий ефект від впровадження лізингової системи кредитування у порівнянні з звичайним кредитом становитиме 164 тис. грн.

Отже, виходячи з вище наведених розрахунків можна однозначно стверджувати, що фінансовий лізинг виявився для підприємства більш дешевим способом інвестування в виробничі потужності в результаті застосування прискореної амортизації активу і виникнення відповідної економії по сплаті податку на прибуток

Висновок до розділу 3

Виробничо-господарська діяльність будівельного підприємства – це комерційний процес, спрямований на виготовлення та реалізацію будівельної продукції, виконання будівельно-монтажних робіт та надання послуг вартісного характеру. Кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємств виражаються через прибуток. Для покращення виробничо-господарської діяльності, підприємству необхідно, враховуючи специфіку галузі, розробити та здійснити комплекс заходів, основним серед яких є, безумовно, досягнення прибутковості.

Вибір правильної стратегії будівельного підприємства завжди покращить виробничо-господарську діяльність. Цей крок здійснюється керівництвом на основі аналізу ключових факторів, що характеризують стан будівельного підприємства, з урахуванням результатів аналізу портфеля замовлень, а також характеру і сутності реалізованих стратегій. Стан галузі й позиція будівельного підприємства в галузі найчастіше можуть грати вирішальну роль при виборі стратегії росту будівельного підприємства. Провідні, сильні будівельні підприємства повинні прагнути до максимального використання можливостей, породжуваних їх лідируючим положенням, і до зміцнення цього положення. Слабкі будівельні підприємства повинні обирати ті стратегії, які можуть призвести до збільшення їх потенціалу. Якщо ж таких стратегій немає, то вони змушені покинути цей сектор ринку.

У розділі досліджено зміст коефіцієнта використання виробничої потужності підприємства та проведено аналіз ефективності використання виробничої потужності ТОВ «МакБуд». На основі розрахунків розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства та забезпечення ефективного використання його виробничої потужності шляхом застосування лізингу.

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, що виконання запропонованих рекомендацій дозволить модернізувати виробничу базу ТОВ «МакБуд» та підвищити ефективність його виробничої діяльності.

Реалізація визначених заходів на підприємстві забезпечує підвищення інтенсивності виробництва, оскільки створені широкі можливості для прискорення переорієнтації підприємств на випуск нової продукції, яка користується підвищеним попитом у споживачів. Поліпшення інтенсивного використання основних засобів підприємства, умови виробництва підвищують вимоги до знань та професіоналізму, до структури та загалом якісного складу кадрів підприємства, що є невід'ємною передумовою збільшення обсягів випуску будівельної продукції.

РОЗДІЛ 4 СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

4.1. Аналіз поточного стану галузі діяльності досліджуваного підприємства

Галузь економіки – будівництво є комплексною за своїм характером і складом та включає різнопрофільні підприємства: загальнобудівельні, проектні, вишукувальні, виробництва будівельних матеріалів, будівельної механізації, інжинірингові тощо.

Будівельний комплекс тісно пов'язаний з іншими галузями національної економіки. За його участю створюється значна частина основних фондів. Одночасно комплекс є споживачем продукції багатьох галузей: використовує 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісопиломатеріалів. Крім цього будівництво споживає вироби хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для виробництва будівельних матеріалів використовують велику кількість палива та іноді й води. Транспортні витрати в собівартості будівництва складають близько 25%, оскільки будівельні матеріали та конструкції є складовою вантажообігу транспорту[64].

Промисловість будівельних матеріалів включає комплекс галузей, які виробляють будівельні матеріали, виготовляють деталі і конструкції для всіх видів будівництва.

Минулий 2018 рік показав досить стабільні та цікаві результати в галузі будівництва. У 2018р. підприємствами країни виконано будівельних робіт на суму 115,0 млрд.грн. Індекс будівельної продукції в 2018р. порівняно із 2017р. становив 106,3%. Будівництво будівель зросло на 1,3% (житлових – на 0,9%, нежитлових – на 1,8%), інженерних споруд – на 11,3%. Нове будівництво, реконструкція та технічне переоснащення становили 73,8% від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонт – 17,4% та 8,8% відповідно (табл.4.1) [65] .

Індекси будівельної продукції за видами по місяцях 2018 року.

Види продукції до відповідного місяця попереднього року	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
<i>Будівництво</i>	105,0	102,3	103,0	102,7	109,0	115,0	116,7	105,9	107,4	112,3	109,1	107,1
<i>Будівлі</i>	111,6	104,8	97,9	101,4	104,2	102,5	102,9	100,3	100,0	111,0	104,5	103,4
<i>Будівлі житлові</i>	99,8	104,4	98,0	102,7	111,9	96,6	103,0	97,9	100,6	113,2	97,7	92,0
<i>Будівлі нежитлові</i>	130,5	105,3	97,8	99,8	96,8	108,6	102,8	102,1	99,6	109,3	109,6	109,7
<i>Інженерні споруди</i>	96,2	98,9	111,2	104,0	114,5	127,1	130,1	111,4	114,5	113,5	113,2	110,6

За 2018р. було прийнято 5231,0 тис.м² загальної площі житлових будівель: 50,2% – в одноквартирних будинках, 49,7% – у будинках із двома й більше квартирами і 0,1% – у гуртожитках; за три квартали 2018р. прийнято в експлуатацію дачні та садові будинки загальною площею 316,5 тис.м², що на 14,6% більше порівняно з відповідним періодом попереднього року[65].

Спостерігається деякий спад в цілому у сегменті жилого будівництва (на 16%), значніший для проектів житлової забудови у містах (за результатами трьох кварталів майже на 25% у кв.м) та невеликий ріст у областях (на 7%). Лідером у на 1000 населення стала столична область – 561 кв.м. (табл.4.2)

Найменше прийнято у експлуатацію у прифронтових областях – Луганська 4,8, Донецька – 6,2 кв.м/тис.населення. Дуже скромні показники у Кіровоградській, Миколаївській, Запорізькій областях – 26-28 кв.м/тис. населення. Якщо порівнювати з 2017 роком, то лідерами по збільшенню об'ємів стали Херсонська (вдвічі) та Харківська області (у 1,8 раз). А от Вінниця та столиця значно пригальмувати реалізацію проектів – за результатами третього кварталу прийнято на 40% менше квадратів (табл.4.2). Але казати про погіршення ситуації некоректно, покупець стає більш вимогливим, отже проекти, що реалізувались 2018 року, більш зрілі, продумані.

Прийняття в експлуатацію житла (нове будівництво) по регіонах у 2018 році

Регіон	Загальна площа	
	усього, м2	у % до попереднього року
Україна	8689356	94,3
Вінницька	223899	73,7
Волинська	371290	120,4
Дніпропетровська	283525	88,7
Донецька	40584	106,0
Житомирська	146281	117,7
Закарпатська	428736	116,6
Запорізька	68246	77,0
Івано-Франківська	404164	77,3
Київська	1541015	89,6
Кіровоградська	48028	117,9
Луганська	15975	109,6
Львівська	897323	101,0
Миколаївська	51302	99,1
Одеська	567842	83,1
Полтавська	202547	98,5
Рівненська	319285	88,7
Сумська	96886	105,7
Тернопільська	261055	106,8
Харківська	528854	152,0
Херсонська	95067	159,8
Хмельницька	324952	97,0
Черкаська	131273	98,5
Чернівецька	287520	153,7
Чернігівська	97853	82,6
м.Київ	1255854	75,5

За підсумками січня-серпня 2019 року у порівнянні з минулорічними показниками індекс будівельної продукції склав 120,8%. За 8 місяців будівельні компанії вже виконали роботи на 97 млрд грн. Це на 20,8% більше у порівнянні з минулорічними показниками. Відтак, у Дніпропетровській області було виконано будівельних робіт на 11,7 млрд грн, в Одеській – на 9,3 млрд грн, Харківській – 8,7 млрд грн, у Києві – на 23 млрд грн [65].

Будівництво житлових будівель у порівнянні з січнем-серпнем 2018 року зросло на 2,1%, нежитлових – на 33,8%, інженерних споруд – на 23,9% (табл.4.3).

Нове будівництво, реконструкція та техпереоснащення становили 76,4% від загального обсягу виробленої продукції, капітальний і поточний ремонт – 15,4% та 8,2% відповідно.

Таблиця 4.3

Індекси будівельної продукції у січні-вересні 2019 року

(відсотків)

Будівельні роботи	Вересень 2019р. до серпня 2019р.	Вересень 2019р. до вересня 2018р.	Січень-вересень 2019р. до січня- вересня 2018р.
Будівництво	107,2	112,2	120,5
Будівлі	96,4	103,5	116,7
житлові	96,0	89,8	102,1
нежитлові	96,6	114,2	133,8
Інженерні споруди	116,7	119,4	123,9

Ринок будматеріалів зріс на + 16% в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року. Будуватися активніше стали малий та середній бізнес, промислові підприємства та соціальна сфера. Як результат, з'явилося понад 4000 нових бізнес-об'єктів, 307 промислових підприємств розширили виробничі потужності, відкрито 12 сучасних шкіл, 20 дитячих садочків, 31 медичну установу (табл.4.4) [65].

Таблиця 4.4

Прийняття в експлуатацію об'єктів соціальної сфери у січні-вересні 2018 року

Об'єкти соціальної сфери	Прийнято в експлуатацію	У % до відповідного періоду попереднього року
Житлові будівлі, тис. м ² загальної площі	6889,3	121,4
Загальноосвітні навчальні заклади, учнівських місць	5607	474,4
Дошкільні навчальні заклади, місць	3279	119,8
Лікарні, ліжок	586	156,3
Амбулаторно-поліклінічні заклади, відвідувань за зміну	3072	98,7

Нерівномірно розподілені проекти на місто/сільська. В середньому по країні третина житла будується у передмісті, дві третини – у містах. Є регіони, де будівництво концентрується у містах (Харків лише 7,5% у пригороді), а є більше

половини об'єму – саме у областях. Серед таких: Івано-Франківська – 63,6%, Київська – 60,7%, Волинська 58%, Рівненська 54,2%.

У 2019-му році, велика увага приділена інфраструктурним проектам (дороги, розв'язки, островки безпеки, мости, тощо). На будівництво доріг у 2019 році виділено 56 млрд грн (у 2018 - 47 млрд грн). На дороги місцевого значення з держбюджету направлено 14,7 млрд грн).

Серед комерційної інфраструктури лідером залишається торгівельний сектор. З 1174 об'єктів нежилої нерухомості, прийнятої в експлуатацію за 2018 р. було 380 торгових будівель. Але стрімко розвивається логістичний, готельний та офісний сектори.

У 2018 році відбулася гармонізація законодавства з ЕС (у тому числі перша стадія впровадження з 1 січня 2019 року Технічного регламенту щодо обмеження ЛОС у ЛФМ), затверджено державні будівельні норми щодо проектування житлових будинків – ДБН В.2.2-15:2019 «Житлові будинки. Основні положення», змінено правила функціонування ринку електроенергії, запуск Дорожнього фонду, що сприяло розвитку будівельної галузі.

4.2. Оцінка конкурентного середовища як інструменту стратегії розвитку на досліджуваному підприємстві

Оцінити конкурентне середовище ТОВ «МакБуд» дозволяє маркетинговий аналіз. Прогнозується розвиток попиту, пропозиції та їх співвідношень, оцінюється місце ТОВ «МакБуд» серед конкурентів і серед конкуруючих видів послуг, за окремими сегментами ринку, здійснюється вибір найбільш перспективних сегментів, вибудовується оптимальна стратегія ТОВ «МакБуд».

Основою загальної конкурентної переваги ТОВ «МакБуд» є переваги внутрішні, які базуються на перевазі щодо витрат виробництва, менеджменту фірми, що дозволяє досягти собівартості меншої, ніж у конкурента. Внутрішня конкурентна перевага є наслідком вищої продуктивності, що забезпечує ТОВ «МакБуд» більшу рентабельність і більшу стійкість в умовах зниження цін продажів. Зовнішня конкурентна перевага базується на якостях будівельних

послуг, які створюють цінність для покупця за рахунок або скорочення видатків, або підвищення ефективності.

Споживачі послуг, постачальники матеріалів, основні конкуренти представлені в таблицях 4.5, 4.6 та 4.7

Таблиця 4.5

Замовники послуг ТОВ «МакБуд»

Найменування послуг	Замовники
Під'їзний шлях ТОВ «Головпостач»	ТОВ «Головпостач»
Встановлення кабельного каналу СЦБ с. Мишковичі	ТОВ «НП Техніка»
Встановлення СЦБ	ТОВ «Інфотехцентр»
Капітальний ремонт будинку на вул. Орлика буд. 35	ТОВ «КОЛО»
Технічне обслуговування систем кондиціонування повітря	ПАТ «Оріон»
ПМП «Метал» Електросталеплавильний комплекс	ПМП «Метал»

Фактором зовнішнього середовища, що прямо впливає на внутрішні зміни діяльності підприємства, є вплив споживачів і конкурентів. Споживач визначає попит товару на ринку та, фактично, встановлює його якісні параметри й ціну. Так само запити споживача впливають на взаємозв'язок підприємства з постачальниками виробничих ресурсів і визначають значимі зміни у виробничому процесі виготовлення будівельної продукції[46, 57,58,59].

Таблиця 4.6

Постачальники матеріалів ТОВ «МакБуд»

Найменування матеріалів	Постачальники
Метал	ТОВ «СМЗ»,»ДМЗ»,»ММЗ»,
Будівельні матеріали	ПП «Будівельник»
Металовироби	ПМП «Метал»
Будівельні матеріали	ТОВТ «Будівельні матеріали»

Конкурентні відносини становлять основу ринкової системи організації господарювання. Основні конкуренти ТОВ «МакБуд» зазначені в таблиці 4.7.

Таблиця 4.7

Основні конкуренти ТОВ «МакБуд»

Найменування продукції	Основні конкуренти
Будівництво виробничих об'єктів	ПП «Креатор-Буд»
Будівельно-монтажні роботи	ПП «Інвест Родина»
Пуско-налагоджувані роботи	ПП «Матла»

Аналіз зовнішніх факторів макросередовища ТОВ «МакБуд» було здійснено за трьома етапами: формування переліку фактів, що

досліджується, збір, узагальнення та аналіз інформації, систематизація результатів аналізу та їх оцінка (табл. 4.8).

Таблиця 4.8

Характеристика структури видів робіт та послуг у м. Тернопіль

Вид будівельних робіт	ТОВ «МакБуд»	ПП«Матла»	ПП «Інвест Родина»	ПП «Креатор-Буд»
Будівництво будівель,%	5	54	36	15
Монтаж та встановлення збірних конструкцій,%	15	35	48	12
Улаштування покрівель,%	25	32	38	15
Монтаж систем опалення та кондиціонування повітря,%	18	42	36	24
Штукатурні роботи,%	62	18	18	32

ТОВ «МакБуд» в основному працює на ринку міста, в якому воно розташоване. На нього припадає до 80% обороту підприємства, інші проекти можна вважати побічними. Отже, і конкурентну ситуацію варто розглядати в м. Тернопіль. Гостре суперництво спостерігається з боку великих вертикально-інтегрованих будівельних організацій ТОВ «Матла», ТОВ «Будівельник», ТОВ «Креатор-Буд» [57,58,59].

Таблиця 4.9

Аналіз безпосереднього оточення ТОВ «МакБуд»

Група факторів	Фактор	Прояв фактору (стан)
Замовники ТОВ «Верест» ПП «КОЛО» АН «Перший центр нерухомості» ПП «Будинок Торгівлі»	Стан і тенденції розвитку ринку будівельних послуг	Збільшення переліку послуг пропонувананих на ринку
	Рівень зміни потреб, переваг, смаків	Спостерігається ріст потреб у якісних будівельних послугах
	Торговельна сила замовників	Зменшення купівельної спроможності
Постачальники ВАТ «Бережанський цегельний завод «Керамік» ПАТ «Будіндустрія» ВАТ «Квант»	Рівень привабливості постачальників	Поява нових постачальників будівельних матеріалів
	Раціональність договірної політики підприємства	Обмовляються умови оплати, строки, пінячи за не дотримання строків поставки
Конкуренти СК «Оксія» «Тернопіль Будконтроль» ТзОВ «Компанія «Престижбуд»	Стан конкурентної боротьби й ситуація в галузі	Збільшення кількості будівельних підприємств у регіоні
	Сила конкурентного тиску	Збільшується
	Конкурентна сила найбільш активних конкурентів	Збільшується

Конкурентна сила найбільш активних конкурентів збільшується. Після загальної оцінки впливу факторів необхідно звернути увагу на діяльність

підприємства й виявити можливості і загрози. Для цього використовуємо досить розповсюджений метод такий як SWOT - аналіз, що наведений у таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

SWOT-аналіз ТОВ «МакБуд»

Сильні сторони	Можливості
<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока якість наданих послуг. 2. Нижчі ціни порівняно з конкурентами. 3. Добре вивчений ринок та потреби покупців. 4. Високий ступінь дотримання договірних зобов'язань стосовно кінцевих споживачів. 5. Гарна репутація серед покупців. 6. Зростання обсягу виробництва 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість розширення асортименту продукції для задоволення потреб споживачів. 2. Високий потенціал ринку збуту в Україні та освоєння нових сегментів ринку. 3. Партнерство з постійними постачальниками якісної сировини та матеріалів
Слабкі сторони	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька інвестиційна привабливість. 2. Низька інноваційна активність, високий ступінь зносу основних фондів. 3. Розміри діяльності надто малі, щоб вплинути на ринкову ситуацію. 4. Низька прибутковість діяльності підприємства. 5. Нестача обігових коштів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення конкуренції на ринку типового будівництва. 2. Загроза підвищення вимог споживачів до продукції. 3. Низька ефективність посування на закордонні ринки. 4. Загроза підвищення курсу іноземної валюти, що зможе призвести на зростання цін на будівельні матеріали та зменшення попиту на будівельну продукцію. 5. Нестабільна політична ситуація в країні та недосконале, часто змінюване законодавство

За результатами проведеного SWOT-аналізу можна сказати, що основною проблемою є інвестиційна непривабливість підприємства, оскільки інвестори, перш за все звертають увагу на прибутковість, розмір активів. Сильними сторонами є висока якість продукції та дещо нижчі ціни.

Загрозами зовнішнього середовища для ТОВ «МакБуд» є: посилення конкуренції на ринку, часто змінюване законодавство, особливо податкове призводить до зміни податкових ставок; зростання цін призводить до зменшення попиту на ринку та ін.

Проведений SWOT-аналіз для ТОВ «МакБуд» свідчить, що з метою покращення фінансово-господарського стану підприємства необхідно збільшувати розмір обігових коштів, підвищувати інноваційну активність, збільшення якої сприяє додатковому залученню клієнтів.

Узагальнення та аналіз зібраної інформації проводимо використовуючи PEST- аналіз у таблиці 4.11

Таблиця 4.11

Оцінка та аналіз факторів макросередовища

Група факторів	Фактор	Стан фактора та тенденція його змін
Макрокономічні	1. Стан ВВП 2. Стан бюджету 3. Рівень інфляції 4. Рівень безробіття 5. Рівень податкових ставок	Темпи економічного зростання на 2018 (з 2,8% до 3%) та 2019 (з 2,9% до 3,2%) роки Інфляція знизиться до 6,3% на кінець поточного року, на початку 2020 року досягне цільового діапазону (5% ± 1 в. п.), а середньострокової цілі 5% – наприкінці 2020 року В Україні в 2018 році склав ПДВ 20% та податки на ЗП персоналу: ЄСВ-22%
Політичні	1. Рівень політичної стабільності в державі 2. Політична система	Нестабільна політична ситуація Наявна певна полярність політичних поглядів
Нормативно-правові	Нормативні документи	«Про власність», Господарський кодекс, Цивільний кодекс
Демографічні	1. Чисельність населення 2. Статевіковий склад 3. Динаміка народжуваності	59 живонароджених припадає на 100 померлих, чисельність населення в Україні, за оцінкою на 1 жовтня 2018 року становила понад 42 мільйони 220 тисяч людей. Упродовж січня-вересня 2018 року чисельність населення зменшилася на 165,6 тисячі людей, чисельність населення України зменшилася на понад 198 тисяч людей.
Науково-технічні	1. Інновації в області товарів та послуг 2. Інновації в області менеджменту	Обсяг наукових та науково-технічних робіт з 2017 по 2019 роки зріс на 320 млн. грн. Спостерігається тенденція до збільшення обсягу інноваційних витрат на 4,2 % порівняно з минулими роками Зберігається тенденція до формування більш гнучкого апарату управління.
Природно-екологічні	1. Стан природних ресурсів 2. Екологічний фактор	Високий ступінь забудованості містах, наявність незабудованих земель у сільській місцевості. Шкідливі викиди в атмосферу впродовж 2017 – 2018 років зросли на 27 тис. т.
Соціально-культурні	1. Рівень освіти 2. Соціальні умови життя	Кількість закладів освіти зросла на 11штук. З 2014 р. спостерігається зменшення кількості учнів у закладах професійно-технічної освіти (14,2 %).

PEST – це аббревіатура чотирьох англійських слів: P -Policy – політика, E - Economy – економіка, S - Society – суспільство (соціум), T - Technology – технологія. За допомогою цього методу проводиться аналіз чотирьох вказаних груп факторів.

Макросередовище на діяльність підприємства має як позитивний вплив – ріст рівня освіти, ріст обсягу наукових робіт так і негативний – це недосконале правове забезпечення, відсутність політичної волі в державі з реформування

житлово-комунального господарства, відсутність інновацій в галузі, демографічні фактори.

Висновок до розділу 4

Будівельний комплекс тісно пов'язаний з іншими галузями національної економіки: будівництво використовує 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів. Одночасно споживаються вироби хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для продукування будівельних матеріалів потрібна велика кількість палива, а іноді й води. Будівельні матеріали, конструкції є важливою складовою вантажообігу транспорту. Транспортні витрати в собівартості будівництва складають близько 25%.

2018 рік показав досить стабільні результати в галузі будівництва: за рік виконано будівельних робіт на суму 115,0 млрд.грн. Індекс будівельної продукції в 2018р. порівняно із 2017р. становив 106,3%. Будівництво будівель зросло на 1,3% (житлових – на 0,9%, нежитлових – на 1,8%), інженерних споруд – на 11,3%.

Вклад у загальні тенденції відбувся і зі сторони досліджуваного підприємства - ТОВ «МакБуд» успішно працює на будівельному ринку міста Тернопіль. Основою компанії є кілька висококваліфікованих будівельних бригад, які мають багаторічний досвід у будівництві та реконструкції. Рівень цін на будівництво на 20-25% менше аналогічних пропозицій у регіоні за рахунок наявності власної бази напруцьованих клієнтів і відсутності посередників. Протягом багатьох років будівельній фірмі «МакБуд» вдається зробити будівельний процес зручним для інвесторів, орендарів і забудовників завдяки оптимізації необхідного обсягу робіт за проектом.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності компанії «МакБуд» є виконання висотних робіт усіх видів, і будь-якої складності, виконати які непідготовленій людині, без спеціального обладнання неможливо.

За результатами проведеного SWOT-аналізу можна сказати, що ТОВ «МакБуд» має велику кількість слабких сторін та загроз. Основною проблемою є інвестиційна непривабливість підприємства, оскільки інвестори, перш за все

звертають увагу на такі показники, як прибутковість, розмір активів, величину виручки від реалізації, а ТОВ «МакБуд» хоч і має позитивну тенденцію – зростання виручки від реалізації, що говорить про розширення підприємством його обсягів діяльності, що є сильною стороною, але підприємство має низьку прибутковість та невисокі розміри активів.

З метою покращення фінансово-господарського стану підприємства необхідно збільшувати розмір обігових коштів, підвищувати інноваційну активність, збільшення якої сприяє додатковому залученню клієнтів, за рахунок чого буде збільшуватися розмір прибутку, а також зростатиме інвестиційна привабливість для кредиторів.

Підприємству для позиціонування репутації надійної будівельної компанії необхідно активно використовувати рекламу. Це донесе до потенційних споживачів такі позитивні сторони підприємства, як якість будівельних послуг та невисокі ціни на будівництво та дозволить вийти їй на лідируючі позиції з будівництва та реконструкції будівель та споруд.

РОЗДІЛ 5 ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОПОНОВАНИХ РІШЕНЬ

5.1. Прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованого інвестиційного проекту

Основним недоліком використання власних оборотних коштів для фінансування діяльності ТОВ «МакБуд» є те, що таким чином із внутрішнього обороту компанії відволікаються фінансові ресурси. Це негативно відображається на показниках платоспроможності, оборотності активів, ліквідності, і призводить до нестабільності фінансового стану підприємства. Через це, у підприємства виникає потреба використання зовнішніх позикових джерел фінансування для придбання будівельної техніки. Джерелами виступає банківське кредитування, яке надзвичайно дорого коштує компанії ТОВ «МакБуд». Одночасно надзвичайно актуальним інструментом джерела інвестування підприємств України є фінансовий лізинг[64].

Лізинг будівельної техніки є досить розповсюдженою господарською операцією, тому є доцільним впровадити лізингову операцію, для підвищення фінансового потенціалу ТОВ «МакБуд».

Для цього слід обґрунтувати фінансово-економічний механізм проведення лізингу ТОВ «МакБуд», тобто сукупність елементів різного характеру, які спрямовано на розвиток лізингу на досліджуваному підприємстві.

Розрахунок витрат грошових потоків на придбання обладнання за рахунок лізингу, розрахований у розділі 3 показав, що чистий ефект від впровадження лізингової системи у порівнянні з звичайним кредитом становитиме 164 тис. грн. Впровадження поставок будівельної техніки ТОВ «МакБуд» на умовах фінансового лізингу сприятиме скороченню фінансових витрат, пов'язаних з необхідністю сплати відсотків по банківських кредитах та комісійних винагород.

Проаналізуємо, як вплинуть ці зміни на прибутковість та ефективність господарської діяльності ТОВ «МакБуд». В процесі аналізу складемо витяг з

планового звіту про фінансові результати, де методом екстраполяції визначимо планові значення фінансових результатів діяльності підприємства у 2019 році (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Прогнозний розрахунок фінансових результатів діяльності ТОВ «МакБуд» в 2019 році, тис.грн.

Показник, тис.грн	2017 р.	2018 р.	Темп росту 2018 р. до 2017 р., %	Прогноз у 2019 р
Чистий дохід від реалізації	19783,5	17788,4	-10,1	15991,8
Інші операційні доходи	6,4	1083,0	16521	178922,4
Собівартість реалізованої продукції	19654,5	17263,9	-12,4	15123,2
Інші операційні витрати	38,2	1115,6	1920,4	22539,6
Фінансовий результат до оподаткування	97,2	491,9	406,6	2491,9
Податок на прибуток	17,5	88,5	405,7	447,5
Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності	79,7	403,4	406,1	2041,6

За результатами аналізу і прогнозування встановлено, що за умови збереження тенденцій розвитку досліджуваного підприємства ТОВ «МакБуд» у плановому 2019 році на рівні існуючого тренду можна отримаємо наступні результати діяльності. У 2019 році чистий дохід від реалізації продукції зменшиться на 10,1 % і складатиме 1230883 тис.грн. Собівартість реалізованої продукції складе 15123,2 тис.грн., що на 12,4 % менше, ніж у звітному 2018 році. В цей же час зростатимуть фінансові результати від операційної діяльності та чистий прибуток. Прогнозується збільшення чистого прибутку підприємства у 4 рази, що становитиме 2041,6 тис.грн. При незмінних тенденціях досліджуваного періоду, фінансові витрати підприємства ТОВ «МакБуд», пов'язані з оплатою будівельної техніки на умовах банківського кредитування складатимуть 12594 тис.грн. При переході на лізинг в фінансуванні постачання будівельної техніки відбуватиметься в середньому скорочення фінансових витрат підприємства на 164 тис.грн. Таким чином можна представити прогнозний звіт про фінансові результати ТОВ «МакБуд» з урахуванням економічного ефекту від використання лізингової схеми постачання будівельної техніки (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Прогноз фінансових результатів діяльності ТОВ «МакБуд» з урахуванням застосування лізингу в 2018 році, тис.грн

Показник, тис.грн	2019 р., при використанні банківського кредиту	2019 р., при використанні лізингу.	Відхилення
Чистий дохід від реалізації	15991,8	15991,8	-
Інші операційні доходи	178922,4	178922,4	-
Собівартість реалізованої продукції	15123,2	15123,2	-
Інші операційні витрати	22539,6	22539,6	-
Фінансові витрати	12594	12430	-164
Фінансовий результат до оподаткування	144657,4	144820,7	164
Податок на прибуток	26038,3	20067,7	29,2
Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності	118619,1	124753	6133,9

При скороченні фінансових витрат на 164,0 тис.грн. у плановому 2019 році за рахунок використання лізингу їх сума складе 12430 тис.грн. Такі зміни позитивно впливатимуть на зміну чистого прибутку підприємства, який складе 124753 тис.грн. З врахуванням розрахованих даних можна розрахувати планові показники економічної ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах застосування запропонованих заходів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Планові показники економічної ефективності господарської діяльності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів

Показники	2018 р.	Прогноз з урахуванням заходів у 2019 р.	Відхилення
Рентабельність підприємства (активів), %	0,55	145,7	145,15
Рентабельність оборотних активів, %	2,2	156,9	154,7
Рентабельність власного капіталу, %	14,1	4363	4348,9
Рентабельність діяльності, %	2,2	633	630,8
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг), %	103,03	825	721,97

Результати розрахунків свідчать, що у 2019 році ефективність ведення господарської діяльності зростатиме, що засвідчується збільшенням значень показників рентабельності. Зниження фінансових витрат сприятиме підвищенню

загальної ефективності діяльності підприємства та нарощенню фінансового потенціалу ТОВ «МакБуд».

Техніка виконання умов лізингу договору визначається різноманітністю організаційних, правових і фінансових відносин, які виникають при здійсненні лізингу. Тому слід враховувати чинне законодавство з питань регулювання оподаткування. Необхідно обґрунтувати сукупність взаємопов'язаних елементів різного організаційно-економічного та фінансового характеру, який спрямовано на розвиток лізингу на ТОВ «МакБуд».

5.2. Формування нових цінових та конкурентних стратегій ТОВ «МакБуд»

Конкурентні переваги – це фактори або їх комбінація, які роблять діяльність організації в порівнянні з конкурентами більш успішною. Конкурентні переваги переважно досягаються через конкурентний потенціал підприємства.

Щоб досягнути успіху, досліджуваному підприємству слід мати достатню кількість різноманітних ресурсів, щоб відібрати у конкурентів частку ринку.

Наступати на сильні сторони конкурента можна за будь-яким напрямом:

- проведення такої ж рекламної кампанії;
- зниження ціни;
- введення до характеристик будівельної продукції нових характеристик та елементів, які мають змогу привернути увагу споживача;
- створення на території конкурентів нових виробничих потужностей;
- новий дизайн, що може замінити проекти конкурентів [82, с.45].

Найчастіше відбуваються атаки конкурентів, що пропонують аналогічну будівельну продукцію за нижчою ціною. Це забезпечує завоювання частки ринку за умови, що конкурент має причини не знижувати ціни. Досліджуване підприємство ТОВ «МакБуд» повинно у цьому випадку переконати потенційних споживачів, його продукція така ж як і у безпосередніх конкурентів. Така стратегія зможе забезпечити ріст прибутку лише тоді, коли виграш в обсягах

будівництва компенсує низький рівень доходу на метр квадратний реалізованої будівельної продукції.

Іншим шляхом наступу на конкурента в області цін є мета добитися переваг за витратами і потім завдати удару конкуренту, застосовуючи низькі ціни. Без вагомості переваги у витратах зниження цін спрацює лише, якщо у конкурента більше фінансових ресурсів і він може довше витримати цінову війну.

Конкурентні переваги на підприємстві формуються на довгострокову перспективу. При цьому обирають певну конкурентну стратегію.

Основні типи стратегій конкурентних переваг можна представити так:

1. Стратегія лідерства ціни. Центром уваги підприємства при створенні продукту є витрати, спрямовані на встановлення нижчого за середній рівень цін на ринку, зниження витрат порівняно з конкурентами. Це дозволяє створити захист проти сил конкуренції (товари-замінники, нові і діючі конкуренти, посередники і постачальники).

2. Стратегія диференціації. Фірма при виборі цієї стратегії надає продукту щось індивідуальне, що може сподобатися покупцеві і за що він готовий платити. Стратегія спрямована на те, щоб зробити продукт відмінним від продукту конкурентів. Ця стратегія використовується, коли підприємство досягло певної унікальності товару і захопило більшу частку ринку.

3. Стратегія спеціалізації або фокусування за якої підприємство зосереджує свої зусилля на виробництві продуктів, орієнтованих на вузьке коло споживачів. Вона поширена в бізнесі індивідуальних підприємців, які здебільшого не мають достатніх інвестиційних ресурсів щоб забезпечити охоплення певного ринку в цілому [75, с. 56].

Попередні дослідження сильних і слабких сторін ТОВ «МакБуд» виявили одну з переваг – дещо нижчі ціни (ТОВ «МакБуд» закуповує сировину та матеріали протягом багатьох років у одного постачальника, який надає певні знижки за свою продукцію), що дає йому можливість задоволення потреб споживачів.

Є такі чинники ціноутворення на ринку будівництва житлової нерухомості.

1. Реальна собівартість, яка на сьогоднішній день досить велика
2. Ціноутворюючий фактор, так званий ринковий або кон'юнктурний.

Для багатьох компаній ціна є основним інструментом коригування рівня попиту, тому будівельні компанії орієнтуються на купівельну спроможність населення при формуванні цін, оскільки кон'юнктурний фактор відіграє роль у ціноутворенні.

У процесі формування ціни житлової нерухомості в різних сегментах немає великої різниці, змінюються безпосередньо самі показники, але процес однаковий. Як приклад можна взяти ЖК «Щастя» – об'єкт, який відноситься до комфорт-класу. При формуванні ціни використовували два методи паралельно – витратний і ринковий. При витратному методі визначено витрати, пов'язані з реалізацією проекту, тобто фіксуємо плановий показник собівартості. Ринковий метод дозволяє нам оцінити, що на сьогоднішній день відбувається на ринку.

Використання цих двох методів одночасно визначає стратегію ціноутворення і стратегію продажів.

Рисунок 5.1. Межі невизначеності ціни

Сам по собі вибір цінового профілю контракту не потребує значних витрат коштів і часу, але впливає на можливість досягнення проектом належних вартісних показників. Помилка у виборі цінового профілю контракту може призвести до того, що його бажаних вартісних характеристик не вдасться досягнути. Важливим є наступний момент. Дуже широкі витратні цінові рамки знизять мотивацію підрядника до підвищення ефективності своєї роботи в рамках проекту. І навпаки, дуже вузькі цінові рамки призведуть до фінансових проблем підрядника, не виключене і банкрутство. Важливо знайти золоту середину. Тому при визначенні меж цінових значень замовнику необхідно використовувати техніку методології кумулятивного управління цінністю.

Типологія альтернативних цінових стратегій узагальнює серед ряд сучасних моделей і практик. Окремі блоки класифікаційної піраміди, наведеної на рисунку 5.1 включають рівні, що є модифікаціями моделей визначення цін. На вершині піраміди розташований контракт з реально фіксованою ціною. Це гарантує замовникові, що він не буде платити більше визначеної суми. Але такі контракти зустрічаються нечасто, а в умовах інфляції, економічної кризи їх поява можлива лише у виключних випадках. Варіант ціни біля підніжжя піраміди передбачає оплату підряднику прямих витрат плюс винагорода.

Передбачаючи періоди, у які найбільше потрібно залучити коштів, можна збільшити їх за рахунок більш гнучкої цінової політики. В протилежному випадку умови реалізації нерухомості коригуємо.

Як надалі буде формуватися цінова пропозиція залежить від обраної стратегії. Для проекту ЖК «Щастя» була обрана стратегія середніх цін, яку використовують, починаючи з першої черги і закінчуючи третьою, яка на сьогоднішній день представлена в офісі продажів. Ця стратегія продажів повністю відповідає запропонованим продукту – починаючи від позиціонування і закінчуючи дизайном поліграфічної продукції в офісі продажів.

Процес встановлення ціни у будівництві має такі особливості:

1. Кожен об'єкт будівництва є неповторним. Якщо об'єкти будують за типовими проектами, вони все одно мають свої особливості, на що впливає

прив'язка до конкретної місцевості. Тому кожен будівельний об'єкт має свою ціну.

2. За час будівництва проектна ціна може не збігатися з фактичною. Тому при формуванні ціни слід враховувати фактор часу, щоб уникнути пливу інфляції.

3. Висока матеріаломісткість будівництва змушує періодично відстежувати ціни на будівельні матеріали та визначати їх вплив на собівартість та на ціну будівельної продукції.

4. У процесі формування ціни на будівельну продукцію беруть участь проектувальник, підрядчик та замовник. Кожна із сторін захищає свої інтереси.

5. Компромісна ціна будівництва узгоджується всіма зацікавленими особами.

Цінові переваги формуються з таких джерел:

- ведення справ на основі накопиченого досвіду;
- економія на масштабі за рахунок зниження витрат на одиницю продукції при зростанні обсягів виробництва;
- застосування синергетичного ефекту, який дозволяє знижувати витрати при виробництві різної продукції;
- оптимізація внутрішньофірмових зв'язків, що сприяє зниженню витрат;
- інтеграція систем постачання і розподільних систем;
- оптимізація діяльності фірми в часі.

Проводячи в життя цінову стратегію створення конкурентних переваг продукту, фірма не повинна забувати, що її продукт повинен відповідати певному рівню диференціації. Тільки в цьому випадку цінове лідерство принесе істотний ефект [76, с 110-114].

Висновок до розділу 5

Дослідження довело, що актуальним джерелом інвестування для підприємств України слід вважати фінансовий лізинг. Оренда будівельної техніки є досить розповсюдженою господарською операцією, а тому є доцільним

впровадити лізингові операції, як перспективний напрям підвищення фінансового потенціалу ТОВ «МакБуд».

Розрахунки показали, що придбання будівельної техніки у лізинг набагато вигідніше, ніж кредитування. Якщо ТОВ «МакБуд» скористається лізингом, то фінансові витрати скоротяться відповідно на 164 тис.грн.

Прогнозні розрахунки показали, що у плановому 2019 році ефективність ведення господарської діяльності зростатиме, що засвідчується збільшенням значень показників рентабельності.

Попередні дослідження сильних і слабких сторін ТОВ «МакБуд» виявили одну з переваг – дещо нижчі ціни (ТОВ «МакБуд» закуповує сировину та матеріали протягом багатьох років у одного постачальника, який надає певні знижки за свою продукцію), що дає йому можливість задоволення потреб споживачів.

При формуванні ціни використовували два методи паралельно – витратний і ринковий. При витратному методі визначено витрати, пов'язані з реалізацією проекту, тобто фіксуємо плановий показник собівартості. Ринковий метод дозволяє нам оцінити, що на сьогоднішній день відбувається на ринку.

Використання цих двох методів одночасно визначає стратегію ціноутворення і стратегію продажів.

Проводячи в життя цінову стратегію створення конкурентних переваг продукту, фірма не повинна забувати, що її продукт повинен відповідати певному рівню диференціації. Тільки в цьому випадку цінове лідерство принесе істотний ефект.

Цінова пропозиція надалі буде формуватися залежно від обраної стратегії. Для проекту ЖК «Щастя», у якому йде друга черга будівництва, обрана стратегія середніх цін, яку використовують, починаючи з першої черги і закінчуючи третьою, яка на сьогоднішній день представлена в офісі продажів. Вона повністю відповідає запропонованому продукту – від позиціонування будівельної продукції до дизайну поліграфічної продукції в офісі продажів.

РОЗДІЛ 6 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

6.1. Охорона праці на ТОВ «МакБуд»

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [98, с.31-35].

Метою управління охороною праці на ТОВ «МакБуд» є забезпечення безпеки, збереження здоров'я та працездатності людини під час трудової діяльності.

Система управління охороною праці (СУОП) на досліджуваному підприємстві розроблялася з урахуванням особливостей його виробничої діяльності і вписується в існуючу структуру й схему управління підприємством у цілому, де органи (суб'єкти) управління діяльністю одночасно є органами (суб'єктами) управління охорони праці. Зокрема, суб'єктами управління підприємства виступає директор підприємства.

Фінансування заходів з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається, поряд з іншими джерелами фінансування, визначеними законодавством, у державному і місцевих бюджетах, що виділяються окремим рядком.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції. Суми витрат з охорони праці, що належать до валових витрат юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, визначаються згідно з переліком заходів та засобів з охорони праці, що затверджується Кабінетом Міністрів

України.

Фінансування заходів з охорони праці у ТОВ «МакБуд» за 2014-2018 рр. показано в таблиці 6.1.

Таблиця 6.1

Фінансування заходів з охорони праці у ТОВ «МакБуд»
за 2014-2018 рр.

Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.					Сума фінансування 0,5%, тис. грн.				
2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
5746,8	7509,3	8100,3	15633,4	19783,5	28,73	37,55	40,50	78,18	98,92

Аналізуючи таблицю 6.1 можна зробити такий висновок: сума фінансування заходів з охорони праці на ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018рр. мала місце тенденцію до зростання, що зумовлено збільшенням виручки від реалізації продукції.

Забезпечення пожежної безпеки є складовою частиною виробничої та іншої діяльності ТОВ «МакБуд». Основні зобов'язання ТОВ «МакБуд» для забезпечення пожежної безпеки:

- розробляти комплексні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки;
- впроваджувати досягнення науки і техніки, позитивний досвід;
- відповідно до нормативних актів з пожежної безпеки розробляти і затверджувати положення, інструкції, інші нормативні акти, що діють у межах підприємства, здійснювати постійний контроль за їх додержанням;
- забезпечувати додержання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;
- організовувати навчання працівників правил пожежної безпеки та пропаганду заходів щодо їх забезпечення.

Всі працівники ТОВ «МакБуд» під час прийняття на роботу та щорічно проходять інструктаж з питань пожежної безпеки відповідно до Типового положення, затвердженого спеціально уповноваженим центральним органом

виконавчої влади з питань цивільного захисту.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті у ТОВ «МакБуд» з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань пожежної безпеки, забороняється. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з органами державного нагляду з питань пожежної безпеки.

6.2. Підвищення надійності захисту промислово-виробничого персоналу об'єкта (цеху) під час роботи в умовах радіоактивного забруднення місцевості

При надзвичайних ситуаціях у результаті дії різноманітних факторів може змінюватися оточуюче середовище, тобто виникають умови, що суттєво впливають на життєдіяльність населення, дії особового складу формувань цивільної оборони і в цілому об'єктів господарської діяльності. Цей комплекс наслідків дії надзвичайної ситуації розуміють як обстановку. Вона може бути радіаційною, хімічною, біологічною, інженерною, пожежною, гідрометеорологічною та іншою.

Найнебезпечнішими за наслідками є аварії на АЕС з викидом в атмосферу радіоактивних речовин, внаслідок яких має місце довгострокове радіоактивне забруднення місцевості на величезних площах. При цьому випадку констатується виникнення надзвичайної ситуації, як мінімум, регіонального рівня.

Радіоактивне зараження впливає на виробничу діяльність об'єкта шляхом дії на людей. Загроза захворювання людей променевою хворобою може викликати необхідність зупинки або обмеження функціонування об'єкту на

певний час, протягом якого рівні радіації зменшаться до величин небезпечних для людей.

За критерій стійкості роботи промислового об'єкта в умовах радіоактивного зараження приймається допустима доза радіації ($D_{\text{доп}}$), яку можуть одержати люди під час роботи на зараженій місцевості.

Вихідними даними будуть:

- тип ядерного реактору та його потужність (q , мВт);
- кількість зруйнованих реакторів;
- час і місце аварії;
- відстань об'єкту від місця аварії (R , км);
- метеорологічні умови на час аварії (швидкість середнього вітру в приземному шарі, хмарність, ($V_{\text{св}}$, км/год);
- напрямок середнього вітру (береться в бік об'єкта – в такому випадку об'єкт опиниться на осі сліду радіоактивної хмари з максимальним рівнем радіації);
- допустима доза радіації $D_{\text{доп}}$, P (визначають відповідно до закону України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання»).

Послідовність оцінки стійкості досліджуваного підприємства до радіоактивного зараження така:

1. Виявляється максимальний рівень радіації, який очікуємо на об'єкті на одну годину після аварії ($P_{1\text{max}}$).

За відповідною таблицею для заданих типу ядерного енергетичного реактору, його потужності та швидкості середнього вітру знаходять рівень радіації на одну годину після аварії на осі сліду на відстані R_x , який приймається за $P_{1\text{max}}$.

2. Розраховується доза радіації, яку можуть одержати люди під час роботи зміни ($t_p=12\text{год}$) в цеху і при перебуванні у сховищі за формулою:

$$D_{\text{доп}} = (P_{1\text{max}} * K_{\text{тн}} + P_{1\text{max}} * K_{\text{тк}}) * T / (2 * K_{\text{осл}}), \quad (6.1)$$

де K_{t_k} і K_{t_n} – коефіцієнти;

$K_{\text{посл}}$ – коефіцієнт послаблення радіації будівлею, при відсутності табличних значень $K_{\text{посл}}$. його можна розрахувати за формулою:

$$K_{\text{посл.з.с}} = K_p \prod_{i=1}^n 2^{\frac{h_i}{d_i}}, \quad (6.2)$$

де K_p – коефіцієнт розташування сховища;

d_i – шар половинного послаблення захисного матеріалу;

h_i – товщина шару захисного матеріалу;

t_n – час початку роботи в зоні зараження після аварії, год ;

t_k – час закінчення роботи , год.

Початок роботи t_n визначається за формулою:

$$t_n = \frac{R_x}{V_{\text{св}}} + t_{\text{вип}} \quad (6.3)$$

де $t_{\text{вип}}$ – час випадання радіоактивних речовин із хмари радіоактивних речовин складає в середньому 1 год.

Час закінчення роботи $t_k = t_n + t_p$, год.

(t_p – тривалість роботи робочої зміни)

3. Порівнюється доза допустима з дозою, що отримує особовий склад за час роботи в зоні при перебуванні в цехах або в захисних спорудах .

4. Аналізують результати оцінки і роблять висновки:

– чи є стійким об'єкт до радіоактивного зараження чи ні (якщо $D_{\text{допр.}} < D_{\text{доп}}$ – стійкий; якщо $D_{\text{допр.}} > D_{\text{доп}}$ – нестійкий);

– забезпечує або ні сховище надійний захист виробничого персоналу;

– забезпечують або ні захисні якості цеху безперервну роботу зміни на протязі встановленого часу.

Пропонуються заходи з підвищення стійкості роботи ТОВ «МакБуд» в умовах радіоактивного зараження :

- підвищити ступінь герметизації будівель (споруд) в яких працюють люди;
- підготувати системи вентиляції до роботи в режимі очистки повітря від радіоактивного пилю;
- застосовувати режими радіаційного захисту людей в умовах радіоактивного зараження місцевості.

6.3. Організація планування та фінансування робіт із запобігання і ліквідації НС і їх наслідків суб'єктами господарювання

Планування реагування на надзвичайні ситуації (далі – НС) є однією з найважливіших функцій управління у сфері цивільного захисту, яке здійснюється на основі певних принципів.

Відповідно до положень Кодексу цивільного захисту України реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків це скоординовані дії суб'єктів забезпечення цивільного захисту, що здійснюються відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, уточнених в умовах конкретного виду та рівня надзвичайної ситуації, і полягають в організації робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею, рятування населення і майна, локалізації зони надзвичайної ситуації, а також ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров'ю населення, заподіяння шкоди території, навколишньому природному середовищу або майну.

Сутність планування, як функції управління, полягає в обґрунтуванні цілей реагування на НС і шляхів їх досягнення на основі визначення комплексу завдань і робіт, а також ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку.

Планування є основною ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації цілей реагування на НС на ТОВ «МакБуд». Воно проводиться завчасно та забезпечує своєчасне введення планів в дію, особливо під час раптового виникнення надзвичайних ситуацій.

Основні питання, що відображаються у планах реагування на надзвичайні ситуації на об'єктах ТОВ «МакБуд» є:

- постановка та актуалізація цілей і завдань реагування на НС;
- визначення функцій, обов'язків та взаємовідносин між учасниками реагування;
- встановлення порядку, правил, обмежень, графіків і планів виконання заходів і робіт;
- отримання інформації про загрозу або виникнення НС та доведення її до керівництва;
- оповіщення про загрозу або виникнення НС працівників, населення й зацікавлені (взаємодіючі) організації;
- моніторинг, прогнозування та оцінка обстановки, управління ризиками виникнення НС;
- прийняття оперативних рішень і доведення їх до виконавців, реєстрація ключових рішень і підстав для їх прийняття;
- управління силами і засобами;
- організація взаємодії;
- контроль виконання прийнятих рішень.

Фінансування заходів щодо запобігання виникненню та ліквідації наслідків надзвичайних здійснюється за рахунок власних коштів ТОВ «МакБуд» на території якого виникла чи може виникнути надзвичайна ситуація. У випадку великих обсягів аварій фінансування здійснюється, виходячи з обсягу коштів, передбачених у бюджеті м. Тернопіль (де зареєстроване досліджуване підприємство) чи інших бюджетів за потреби.

Фінансування заходів із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на об'єктах усіх форм власності здійснюється відповідно до їх рівнів:

- об'єктового рівня – за рахунок власних коштів підприємств, установ та організацій, на території яких виникла чи може виникнути надзвичайна ситуація;

– місцевого і регіонального рівнів – за рахунок власних коштів підприємств, установ та організацій, на території яких виникла чи може виникнути надзвичайна ситуація;

– додатково – за рахунок районних резервів (місцевий рівень) та резервів обласних, міських державних адміністрацій (регіональний рівень), створених відповідно до законодавства; державного рівня - за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом на ці цілі, в тому числі, частково, з резервного фонду державного бюджету.

Додаткові кошти для фінансування заходів із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідного рівня (за умови вичерпання зазначених джерел фінансування) можуть виділятися на підставі клопотання відповідного органу виконавчої влади об'єктового рівня місцевого рівня, міськвиконкомів; регіонального і державного рівнів.

Разом з клопотанням до органу виконавчої влади вищого рівня подаються документи, що містять:

– обґрунтування необхідності та обсягів виділення додаткових коштів, акти обстеження, висновки комісій, кошторисну документацію з висновками відповідних експертів;

– дані моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків – у разі запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.

Проекти рішень Кабінету Міністрів України про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету для проведення заходів із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій регіонального та державного рівня подає Міністерство економічного розвитку і торгівлі.

Кошти, виділені на запобігання та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, використовуються для:

- проведення пошуково-рятувальних, аварійно-відновних та інших невідкладних робіт з метою усунення безпосередньої загрози життю і здоров'ю людей, що виникла внаслідок цих ситуацій;
- надання згідно із законодавством матеріальної допомоги потерпілим внаслідок надзвичайних ситуацій;
- розгортання та утримання тимчасових пунктів проживання і харчування потерпілих;
- проведення евакуаційних заходів;
- забезпечення дій рятувальних та інших підрозділів або організацій, залучених до ліквідації надзвичайних ситуацій;
- завчасного реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації, недопущення або пом'якшення її можливих наслідків.

Органи виконавчої влади, які отримали кошти з резервного фонду бюджету для фінансування заходів із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, звітують про їх використання в установленому порядку.

Висновок до розділу 6

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Метою управління охороною праці на ТОВ «МакБуд» є забезпечення безпеки, збереження здоров'я та працездатності людини під час трудової діяльності.

Суми витрат з охорони праці, що належать до валових витрат юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, визначаються згідно з переліком заходів та засобів з охорони праці, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Сума фінансування заходів з охорони праці на ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018 рр. мала тенденцію до

зростання, що зумовлено збільшенням виручки від реалізації продукції, та є позитивним явищем

При надзвичайних ситуаціях у результаті дії різноманітних факторів може змінюватися оточуюче середовище, тобто виникають умови, що суттєво впливають на життєдіяльність населення, дії особового складу формувань цивільної оборони і в цілому об'єктів господарської діяльності. Цей комплекс наслідків дії надзвичайної ситуації розуміють як обстановку. Вона може бути радіаційною, хімічною, біологічною, інженерною, пожежною, гідрометеорологічною та іншою.

Найнебезпечнішими за наслідками є аварії на АЕС з викидом в атмосферу радіоактивних речовин, внаслідок яких має місце довгострокове радіоактивне забруднення місцевості на величезних площах. При цьому випадку констатується виникнення надзвичайної ситуації, як мінімум, регіонального рівня.

Радіоактивне зараження впливає на виробничу діяльність об'єкта шляхом дії на людей.

Сутність планування, як функції управління, полягає в обґрунтуванні цілей реагування на НС і шляхів їх досягнення на основі визначення комплексу завдань і робіт, а також ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку.

Фінансування заходів щодо запобігання виникненню та ліквідації наслідків надзвичайних здійснюється за рахунок власних коштів ТОВ «МакБуд» на території якого виникла чи може виникнути надзвичайна ситуація. У випадку великих обсягів аварій фінансування здійснюється, виходячи з обсягу коштів, передбачених у бюджеті м. Тернопіль (де зареєстроване досліджуване підприємство) чи інших бюджетів за потреби.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Фінансова діяльність займає значне місце в організаційній та управлінській роботі підприємства. Вона впливає на своєчасність і повноту фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами.

Аналіз терміну «фінансова діяльність підприємства» в нормативній та економічній літературі показав, що фінансова діяльність підприємства – це діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, досягнення ним визначених цілей економічного і соціального розвитку.

Фінансова стратегія виступає складовою загальної стратегії підприємства, основна мета якої полягає у забезпеченні стабільно високих темпів прибутковості, а також фінансово-економічного й виробничо-господарського розвитку та зміцнення конкурентної позиції підприємства.

Компанія «МакБуд» надає весь спектр послуг з проектування та будівництва об'єктів будь-якої складності. Будівництво здійснюється з використанням імпортного високопродуктивного обладнання, раціональних технологій каркасно-монолітного житлового будівництва і системних підходів в управлінні персоналом. Основними покупцями продукції та робіт ТОВ «МакБуд» є індивідуальні покупці, фізичні та юридичні особи, також різні за розмірами організації.

За період з 2014 по 2018 р. щорічно спостерігалось зростання вартості майна ТОВ «МакБуд». Це свідчить про більше розгортання виробничої діяльності. На кінець 2018 року майно підприємства збільшилось на 23975,9 тис.грн., що є позитивною характеристикою діяльності підприємства.

З кожним роком збільшується вартість власного капіталу. Це відбувається за рахунок зростання чистого прибутку підприємства та погашення неоплаченого капіталу засновниками. Довгострокові зобов'язання за весь аналізований період мають тенденції до збільшення, що характеризує здійснення підприємством

інвестиційної діяльності. Поточні зобов'язання кожного року збільшуються, що робить підприємство залежним від кредиторів.

У 2014-2018 рр. ТОВ «МакБуд» характеризується нестійким фінансовим становищем, частина показників мають тенденції до зниження та є нижчими від нормативних значень. Підприємство має високий рівень залежності від зовнішнього фінансування, також зростає фінансовий ризик.

Підприємство у 2014рр. мало абсолютну фінансову стійкість; у 2015-2018рр. його фінансовий стан знизився до типу нормальної фінансової стійкості. За цей же період спостерігається високий рівень ліквідності підприємства.

Зниження значення коефіцієнтів оборотності на підприємстві є ознакою спаду ділової активності, що негативно позначилось і на рентабельності та зниженні ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Звіту про фінансові результати засвідчив, що фінансово-господарська діяльність ТОВ «МакБуд» протягом 2014-2018 років була ефективною. Фінансовий результат до оподаткування має тенденції до зростання. За весь досліджуваний період підприємство отримувало прибуток, що є позитивним явищем, оскільки постійне збільшення чистого прибутку – це стає джерело фінансування розвитку виробництва, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності.

Для того щоб продовжувати ефективне функціонування його діяльності, необхідно намітити основні напрямки поліпшення поточного стану й здійснити заходу, які допоможуть досягти високої прибутковості діяльності підприємства, ефективності використання всіх його коштів, незалежності від зовнішніх, навіть короткострокових кредитів і позик.

Формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансової діяльності підприємства сприятиме об'єктивному визначенню статистичної і потенційної можливості розвитку фінансової, а заодно і господарської діяльності підприємств, забезпечення їх фінансовими ресурсами. А також підвищення якості прийняття рішень, що в результаті забезпечуватиме збільшенню фінансових результатів.

Метою оцінки фінансової діяльності підприємства у сучасних умовах є розробка і реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу; ухвалення відповідних рішень.

Оцінки фінансової діяльності підприємства необхідна для вдосконалення роботи за ринкових відносин, для отримання здатності самофінансування, самоокупності, для ефективнішого використання фінансових ресурсів підприємства, а також для фінансової стабільності підприємства. Необхідною умовою нормальної фінансової діяльності є зберігання достатньої платоспроможності, ліквідності та ділової активності протягом звітного і прогнозованого періодів.

Виробничо-господарська діяльність будівельного підприємства – це комерційний процес, спрямований на виготовлення та реалізацію будівельної продукції, виконання будівельно-монтажних робіт та надання послуг вартісного характеру. Кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємств виражаються через прибуток. Для покращення виробничо-господарської діяльності, підприємству необхідно, враховуючи специфіку галузі, розробити та здійснити комплекс заходів, основним серед яких є, безумовно, досягнення прибутковості.

Вибір правильної стратегії будівельного підприємства завжди покращить виробничо-господарську діяльність. Цей крок здійснюється керівництвом на основі аналізу ключових факторів, що характеризують стан будівельного підприємства, з урахуванням результатів аналізу портфеля замовлень, а також характеру і сутності реалізованих стратегій. Стан галузі й позиція будівельного підприємства в галузі найчастіше можуть грати вирішальну роль при виборі стратегії росту будівельного підприємства. Провідні, сильні будівельні підприємства повинні прагнути до максимального використання можливостей, породжуваних їх лідируючим положенням, і до зміцнення цього положення.

Слабкі будівельні підприємства повинні обирати ті стратегії, які можуть призвести до збільшення їх потенціалу. Якщо ж таких стратегій немає, то вони змушені покинути цей сектор ринку.

У розділі досліджено зміст коефіцієнта використання виробничої потужності підприємства та проведено аналіз ефективності використання виробничої потужності ТОВ «МакБуд». На основі розрахунків розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства та забезпечення ефективного використання його виробничої потужності шляхом застосування лізингу.

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, що виконання запропонованих рекомендацій дозволить модернізувати виробничу базу ТОВ «МакБуд» та підвищити ефективність його виробничої діяльності.

Реалізація визначених заходів на підприємстві забезпечує підвищення інтенсивності виробництва, оскільки створені широкі можливості для прискорення переорієнтації підприємств на випуск нової продукції, яка користується підвищеним попитом у споживачів. Поліпшення інтенсивного використання основних засобів підприємства, умови виробництва підвищують вимоги до знань та професіоналізму, до структури та загалом якісного складу кадрів підприємства, що є невід'ємною передумовою збільшення обсягів випуску будівельної продукції.

Будівельний комплекс тісно пов'язаний з іншими галузями національної економіки: будівництво використовує 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів. Одночасно споживаються вироби хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для продукування будівельних матеріалів потрібна велика кількість палива, а іноді й води. Будівельні матеріали, конструкції є важливою складовою вантажообігу транспорту. Транспортні витрати в собівартості будівництва складають близько 25%.

2018 рік показав досить стабільні результати в галузі будівництва: за рік виконано будівельних робіт на суму 115,0 млрд.грн. Індекс будівельної продукції

в 2018р. порівняно із 2017р. становив 106,3%. Будівництво будівель зросло на 1,3% (житлових – на 0,9%, нежитлових – на 1,8%), інженерних споруд – на 11,3%.

Вклад у загальні тенденції відбувся і зі сторони досліджуваного підприємства – ТОВ «МакБуд» успішно працює на будівельному ринку міста Тернопіль. Основою компанії є кілька висококваліфікованих будівельних бригад, які мають багаторічний досвід у будівництві та реконструкції. Рівень цін на будівництво на 20-25% менше аналогічних пропозицій у регіоні за рахунок наявності власної бази напрацьованих клієнтів і відсутності посередників. Протягом багатьох років будівельній фірмі «МакБуд» вдається зробити будівельний процес зручним для інвесторів, орендарів і забудовників завдяки оптимізації необхідного обсягу робіт за проектом.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності компанії «МакБуд» є виконання висотних робіт усіх видів, і будь-якої складності, виконати які непідготовленою людині, без спеціального обладнання неможливо.

За результатами проведеного SWOT-аналізу можна сказати, що ТОВ «МакБуд» має велику кількість слабких сторін та загроз. Основною проблемою є інвестиційна непривабливість підприємства, оскільки інвестори, перш за все звертають увагу на такі показники, як прибутковість, розмір активів, величину виручки від реалізації, а ТОВ «МакБуд» хоч і має позитивну тенденцію – зростання виручки від реалізації, що говорить про розширення підприємством його обсягів діяльності, що є сильною стороною, але підприємство має низьку прибутковість та невисокі розміри активів.

Для покращення фінансово-господарського стану підприємства необхідно збільшувати розмір обігових коштів, підвищувати інноваційну активність, збільшення якої сприяє додатковому залученню клієнтів, за рахунок чого буде збільшуватися розмір прибутку, а також зростатиме інвестиційна привабливість для кредиторів.

Підприємству для позиціонування репутації надійної будівельної компанії необхідно активно використовувати рекламу. Це донесе до потенційних споживачів такі позитивні сторони підприємства, як якість будівельних послуг та

невисокі ціни на будівництво та дозволить вийти їй на лідируючі позиції з будівництва та реконструкції будівель та споруд.

Дослідження довело, що актуальним джерелом інвестування для підприємств України слід вважати фінансовий лізинг. Оренда будівельної техніки є досить розповсюдженою господарською операцією, а тому є доцільним впровадити лізингові операції, як перспективний напрям підвищення фінансового потенціалу ТОВ «МакБуд».

Розрахунки показали, що придбання будівельної техніки у лізинг набагато вигідніше, ніж кредитування. Якщо ТОВ «МакБуд» скористається лізингом, то фінансові витрати скоротяться відповідно на 164 тис.грн.

Прогнозні розрахунки показали, що у плановому 2019 році ефективність ведення господарської діяльності зростатиме, що засвідчується збільшенням значень показників рентабельності. Попередні дослідження сильних і слабких сторін ТОВ «МакБуд» виявили одну з переваг – дещо нижчі ціни (ТОВ «МакБуд» закуповує сировину та матеріали протягом багатьох років у одного постачальника, який надає певні знижки за свою продукцію), що дає йому можливість задоволення потреб споживачів.

При формуванні ціни використовували два методи паралельно – витратний і ринковий. При витратному методі визначено витрати, пов'язані з реалізацією проекту, тобто фіксуємо плановий показник собівартості. Ринковий метод дозволяє нам оцінити, що на сьогоднішній день відбувається на ринку.

Проводячи в життя цінову стратегію створення конкурентних переваг продукту, фірма не повинна забувати, що її продукт повинен відповідати певному рівню диференціації. Тільки в цьому випадку цінове лідерство принесе істотний ефект.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Господарський кодекс від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2011. – 1072 с.
4. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2012. – 291 с.
5. Кравчук О. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / О.М. Кравчук, В.П. Лешук. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 504 с.
6. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2014. – 520 с.
7. Любенко Н.М. Фінанси підприємств : навч. пос. / Н.М. Любенко. – К. : Центр учбової літератури, 2005. – 264 с. 8. Бендар М.М. Фінанси підприємств : навч. пос. / М.М. Бендар. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
9. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 504 с.
10. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / Г. І. Філіна. — К. : Центр учбової літератури, 2012. — 320 с.
11. Зятковський І. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчальний посібник / І. В. Зятковський, Л. І. Зятковська, М. В. Романів. – Чернівці : Золоті литаври, 2013. – 274 с
12. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с. 13. Фінанси підприємств / [кер. авт. кол і наук. ред. А. М. Поддєрьогін]. – 4-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2011. – 571 с.
14. Партин Г. О. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2012. – 379 с.

15. Актуальні питання обліку, аналізу і аудиту: теорія та практика : [колективна монографія : у 2 т. / за ред. П.Й. Атамас]. – Дніпропетровськ : ФОП Дробязко С.І., 2014. – Т. 1. – 216 с.
16. Манів З.О. Економіка підприємств : навч. пос. / З.О. Манів, І.М. Луцький. – К. : Знання, 2014. – 580 с.
17. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за освіт.-проф. прогр. спеціаліста зі спец. «Фінанси, банк. справа» / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К. : Либідь, 2012. – 384 с.
18. Хачатурян С. В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С. В. Хачатурян // Фінанси України. – 2013. – № 4. – С. 77–81.
19. Мізюк Б. Особливості стратегічного управління підприємствами // Фінанси України. – 2012. – № 12. – С. 31-36.
20. Оберемчук В.Г. Стратегія підприємства: Короткий курс лекцій / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2015. – 127с.
21. Гончаров В. Д. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Східноукраїнський національний ун-т ім. В. Даля. – Донецьк: ТОВ «Альматео», 2008. – 185с.
22. Бараннікова Н. П. Фінансовий менеджмент: Підручник / Н. П. Бараннікова. – 2-ге вид. перероб. і доп.. – М.: ЮНИТИ. – 2015. С. 415.
23. Дикань Л. В. Стратегічне управління фінансовими ресурсами промислового підприємства / Л. В. Дикань // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 12-18.
24. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. – 2016. – № 3 – С. 113.
25. Станіславик Є. Н. Основи фінансового менеджменту / Є. Н. Станіславчик. – М.: Осць – 89, 2016. – 128 с.
26. Бланк І. А. Фінансова стратегія підприємства / І. А. Бланк. – К.: Ніка – Центр, 2016. – 520с.
27. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / Л. Д. Буряк, А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2010. –384с.

28. Брюховецька Н.Г. Фінанси підприємств: навч. посібник / Донецький ун-т економіки та права. Кафедра фінансів. – Донецьк: ДонУЕП, 2012. – 215с.
29. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації / О.М. Гончаренко/ Вісник соціально-економічних досліджень. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 35- 40.
30. Некрасова Л.А., Моніч О.В. Процес формування інноваційно інвестиційної стратегії підприємства та його проблеми. / Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 5. – Ч. 2. – 2014. – С. 204-207.
31. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька. — К. : Знання, 2017. — 654 с.
32. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу: Учебное пособие / Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. – М.: ИНФРА-М. – 2010. – 208 с.
33. Демчук Н. І. Методологічні підходи до аналізу і оцінки фінансової стійкості комерційної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
34. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. / О.Я. Базилінська — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 328 с.
35. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України № 3. – 2015.
36. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навчальний посібник / ЦалЦалко Ю.С.. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2012. – 360 с.
37. Мельник Г.Г. Методи та моделі оцінки фінансової стійкості підприємств регіону в антикризовому управлінні / Мельник Г.Г. // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №3 (25). – С.108-111.
38. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г.В. Савицькая – К.: Знання, 2014. – 654 с.
39. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: [Навч. посібн.] / Коробов М.Я. [3-тє вид.] – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2012. – 294 с.
40. Гриньова В.М. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. – [3 вид.]. – Д “ІНЖЕК”, – 2014. – 432 с.

- 41.Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств // Інвестиції. – 2011. – № 4. – С. 40-44
- 42.Плиса В.Й. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: [монографія] / В.Й. Плиса, І.І. Приймак. – Львів : ННВК “АТБ”. – 2012. – 144 с.
- 43.Лизунова О. М. Управління проблемами покращення фінансового стану підприємства / О.М. Лизунова, О.В. Вискребець, А.О. Коновалова // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2011. – № 2. – С. 74-77.
44. Ключник О.С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О.С. Ключник, О.В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ "Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна” – 2010. – № 1. – С. 120–127.
- 45.Кузьмін О.Є. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник // Фінанси України. – 2010. - №8. – С. 105-114.
46. Офіційний сайт ТОВ «МакБуд» <http://makbud.te.ua>
47. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства // Економіка держави. – К., 2010. - №1. – С.61-62
48. Городинська Д.М. Економічна стійкість підприємства / Д.М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №10(42). – С. 141-146.
49. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності / І.В. Данильчук // Економічний вісник університету : Збірник наукових праць. – 2011. – №17/2.
50. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко // Економіка держави. –2010. – №1. – С. 61-62.
51. Мороз Е.Г. Економічні особливості застосування факторингу в Україні / Е.Г. Мороз, І.В. Грисюк // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Збірник наукових праць. – 2010. – № 3. – С. 47-57.

52. Обушак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства / Т.А. Обушак // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №9. – С. 92-100.
53. Рудницька О.М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О.М. Рудницька, Я.Р. Біленька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Збірник наукових праць. – 2014. – № 639. – С. 132-138
54. Смачило В.В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В.В. Смачило, Ю.В. Будникова // Економічний простір: Збірник наукових праць. – 2013. – №20/2. – С. 35 – 40.
55. Фридинський В.О. Фінансова санація підприємства / В.О. Фридинський, В.Г. Плотніков, А.І. Дерев'яноко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2011. – № 8. – С. 79-83.
56. Офіційний сайт фінансової компанії Альта Капітал <http://www.altacapital.com.ua/spetstehnika>
57. Офіційний сайт будівельної компанії Матла <http://www.matla.com.ua>
58. Офіційний сайт будівельної компанії Креатор-Буд <http://www.kreator-bud.com/>
59. Офіційний сайт будівельної компанії Інвест Родина investrodyna.com.ua
60. Биба В.В. Інвестиційне забезпечення розвитку будівельної галузі в Україні Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка Економіка і регіон №1 (38) – 2013. – С. 67–71.
61. Бубенко О.П. Інноваційні складові підвищення ефективності будівельних підприємств / О.П. Бубенко // БізнесІнформ. – 2012. – №12. – С. 156-161.
62. Вознюк Ю.В. Джерела фінансового забезпечення будівельного процесу / Ю.В. Вознюк // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2012. – Вип. 3 (39). – С. 46-51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.nuwm.rv.ua/methods/asp/v39ek.html>
63. Волк О.М. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності у будівельній галузі України / О.М. Волк, М.В. Шашко // Вісник СумДУ. – 2012. – № 1. – С. 115-121.

64. Есипенко А.Д. Інвестиційний та інноваційний розвиток будівельної галузі України в умовах світової фінансової та економічної кризи / А.Д. Есипенко // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2018. – № 2. – Т.7. – С. 120-122.
65. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
66. Закон України "Про фінансовий лізинг" // Відомості Верховної Ради (ВВР), від 11 грудня 2003 р. № 1381-IV [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97%D0%B2%D1%80>
67. Купалова Г.І. Лізинг в Україні: статистико-економічний аналіз, прогноз, шляхи подальшого розвитку: монографія / Г.І. Купалова, Ю.С. Гринчук. — К.: Знання, 2017. — 237 с.
68. Наконечний В.Б. Переваги та недоліки лізингу порівняно з іншими видами інвестиційної діяльності.[Електронний ресурс] // Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету "Львівська політехніка" [сайт]. — Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13916/1/39_262-70_Vis_727_Menegment.pdf
69. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг [Текст]/ С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. — К.: Знання, 2010. — Книга. — 532 с
70. Оцінка ефективності лізингу як форми фінансування діяльності підприємства[Електронний ресурс] // Finalearn Фінансова аналітика: [сайт]. — Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifer206.html>
71. Підсумки діяльності лізингодавців за 2 квартал 2019 року [Електронний ресурс] // Асоціація "Українське об'єднання лізингодавців": [сайт]. — Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/Q2_2019_ukr.pdf
72. Шелудько В.М. Фінансовий ринок [Текст]: навч. посіб./ В.М.Шелудько. — К.: Знання, 2012. — 535 с.
73. Артус М.М. Формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки: монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 524с.

74. Мазур О.Є. Ринкове ціноутворення: навч. Посіб./ О.Є. Мазур. – К.: ЦУЛ. – 2012. – 480 с.
75. Костевич О.Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О.Д. Костевич // Вісник Чернігівського технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів: ЧДТУ, 2016. – № 43. – С. 54–59.
76. Гринкевич С.С. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень / С.С. Гринкевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015, вип. 18.5 – С. 110-114.
77. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: Навчальний посібник / В.І. Гринчуцький. – К. : Центр учбової літератури, 2013. - 302 с.
78. Климчук С. В. Напрями оцінки руху грошових потоків як визначальної компоненти фінансової стійкості // Економіка АПК. – 2016. – №9. – С. 52.
79. Кучер В.А. Визначення структури показників ефективності роботи підприємства як основа прийняття стратегічних рішень / В.А. Кучер // Економіка промисловості. – 2017. – № 1. – С. 71-77.
80. Яловий Г.К. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства / Г.К. Яловий, Н.П. Бакеренко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016, вип. 18.5 – С. 115-124.
81. Ніколаєв В.П. Сучасна система знань з економіки та управління будівельними об'єктами / В.П. Ніколаєв, Т.В. Ніколаєва // Будівельне виробництво. Міжвідомчий науково-технічний збірник. – К.: НДІБВ, 2014. – № 56. – С. 89 – 92.
82. Бушуєв С.Д. Системна інтеграція підходів в управлінні будівельними проектами [Текст] / С.Д. Бушуєв, О.О. Бойко // Управління розвитком складних систем. – 2016. – №26. – С. 43 – 48.
83. Беркута А.В. Система реформування ціноутворення у будівництві України. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.07.03 – Економіка будівництва. Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, 2002.

84. Ніколаєва Т.В. Контракти на спільне виконання проекту за державною участю / Т.В. Ніколаєва / Evropský časopis ekonomiky a managementu (Європейський журнал економіки та менеджменту), № 2, 2015. – С. 172 – 177.
85. Бугров О.В., Бугрова О.О. Профілювання контрактів відповідно до цілей будівельних проектів // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць – 2012. – №8. – С. 97 – 102.
86. Модельний контракт МТП для великих проектів «під ключ». – К.: Асоціація «ЗЕД», 2014. – 184 с.
87. Бугров, О.В. Функціональний аналіз програм регіонального розвитку [Текст] / О.В. Бугров, О.О. Бугрова // Управління розвитком складних систем. – 2016. – №26. – С. 30 – 36.
88. Щербань О. Методичний підхід до розробки фінансової стратегії підприємства / О. Щербань // Економічний аналіз. – 2013 рік. – Вип. 12. – Част. 4. – С. 161–165.
89. Руда Р.В. Фінансова стратегія як основа життєдіяльності підприємства [Електронний ресурс] / Р.В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 2. – С. 123–126. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2014_2_27
90. Хаванова М.С. Види фінансової стратегії підприємства / М.С. Хаванова // Вчені записки Університету «КРОК». – 2013. – Вип. 33. – С. 223–228.
91. ДБН А.3.2-2-2009 Промислова безпека праці у будівництві. Основні положення
92. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 49. – с. 668. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
93. Гандзюк М. П. Основи охорони праці : підручник [Електронний ресурс] / М. П. Гандзюк, Є. П. Желібо, М. О. Халімовський ; за ред. М. П. Гандзюка. – 5-е вид. – К. : Каравела, 2011. – 384 с. – Режим доступу : <http://library.tntu.edu.ua/exhibitions/novi-nadhodzhennja/2012.../berezen/>
94. Геврик Є. О. Охорона праці: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / Є. О. Геврик. – К. : Ельга: Ніка-центр, 2013. – 280 с. – Режим доступу : lib.ltd.ua/охорона-праці-геврик.html

95. Гогіташвілі Г. Г. Основи охорони праці [Електронний ресурс] / Г. Г. Гогіташвілі, В. М. Лапін. – К. : Знання, 2013. – 302 с. – Режим доступу : library.nung.edu.ua/okhorona-pratsi-yak-vazhlivii-aspekt-diyalnosti
96. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці : підручник [Електронний ресурс] / В. Ц. Жидецький, В. С. Джигирей, О. В. Мельников. – 5-те вид., доп. – Львів : Афіша, 2010. – 350 с. – Режим доступу : <http://www.studmed.ru/bezopas....raslyam>
97. Ізюта П. О. Правове регулювання охорони праці в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс] / П. О. Ізюта. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2016. – 177 с. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64
98. Керб Л. П. Основи охорони праці : навч. посібник. – Вид. 2-ге, без змін [Електронний ресурс] / Л. П. Керб. – К. : КНЕУ, 2012. – 216 с. – Режим доступу : masters.donntu.edu.ua/2011/iem/zemlyakova/diss/indexe.htm
99. Охорона праці : навч. посіб. [Електронний ресурс] / З. М. Яремко, С. В. Тимошук, О. І. Третяк, Р. М. Ковтун ; за ред. З. М. Яремка. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 69 с. – Режим доступу: www.franko.lviv.ua/faculty/.../ohorona%20praci_chastyna%20I.pdf
100. Виноградов О. В. Охорона праці. Аналіз стану охорони праці в Україні / О. В. Виноградов // Статистика України. - 2011. - №3. - С. 31-35.

ДОДАТКИ